

**BULETINUL ȘTIINȚIFIC AL UNIVERSITĂȚII
TEHNICE DE CONSTRUCȚII BUCUREȘTI**

Seria:

**Limbi străine și
comunicare**

Vol. XVI

Nr. 1/2023

ISSN 2537 - 5040

ISSN-L 2068 - 8202

CONSPRESS

BUCUREȘTI

Disclaimer

With respect to documents available from this journal neither UTCB nor any of its employees make any warranty, express or implied, or assume any legal liability or responsibility for the accuracy, completeness, or usefulness of any information, apparatus, product, or process disclosed.

Reference herein to any specific commercial products, process, or service by trade name, trademark, manufacturer, or otherwise, does not necessarily constitute or imply its endorsement, recommendation, or favouring by the UTCB.

The views and opinions of authors expressed herein do not necessarily state or reflect those of UTCB, and shall not be used for advertising or product endorsement purposes.

CUPRINS – CONTENTS

ARTICOLE - ARTICLES

Jose Andres CANALES LICONA

***Pescarul de sirene și Melc sideral. Exilul în poezia lui George Uscătescu și Juan Ramon Molina (Pescarul de sirene and Melc sideral. Exile in the poetry of George Uscătescu and Juan Ramon Molina)* 7**

Raluca GHENȚULESCU

Erasmus+ Blended intensive programmes – a personal perspective 26

Felix NICOLAU

Procedures et approches traductologiques dans la traduction en français de 50 poésies de Mihai Eminescu par Cindrel Lupe et Tudor Mirică (Translational procedures and approaches in the French translation of 50 poems of Mihai Eminescu by Cindrel Lupe and Tudor Mirică)..... 36

Marina-Cristiana ROTARU

Representational choices of the visit of King Charles III to Romania in June 2023 in the speeches of President Klaus Iohannis and King Charles III – a comparative approach 46

RECENZII DE CARTE - BOOK REVIEWS

Gabriela ILIUȚĂ

Dinu, C. (coord.) (2020). *Modernismul rus în Veacul de Argint*. Oradea: Ratio et Revelatio. 65

Marina-Cristiana ROTARU

Cogeanu, O. (2020). *Legal Translation and Beyond*. Iași: Institutul European. 70

ARTICOLE – ARTICLES

PESCARUL DE SIRENE ȘI MELC SIDERAL. **EXILUL ÎN POEZIA LUI GEORGE USCĂTESCU ȘI JUAN** **RAMON MOLINA**

(*PESCARUL DE SIRENE AND MELCUL SIDERAL.*
EXILE IN THE POETRY OF GEORGE USCĂTESCU AND JUAN RAMON
MOLINA)

Jose Andres CANALES LICONA

Abstract: The exile as a generator of artistic works is a transcendental event but little addressed in the history of world literature. Without being a literary genre of its own, it constitutes a relevant object of study to delve into the creative environments of the authors. The exile is an episode that cannot be overlooked and that will inevitably influence the author's work. Performing a comparative analysis, we will seek to identify similar themes and literary constructions of exile poetry through the works of George Uscătescu and Juan Ramón Molina, forced to experience the ailments of uprooting far from the motherland.

Keywords: *poetry; exile; George Uscătescu; Juan Ramon Molina; modernism*

Introducere

Honduras și România, un exod fără Moise

Pe lângă faptul că limbile lor naționale sunt de origine latină, poporul român și poporul hondurian se confruntă, precum alte națiuni din lume, cu fenomenul exilului. În anele istorice ale rasei umane găsim repetate episoade de exoduri care au modelat lumea pe care o cunoaștem astăzi. În Honduras și România, exilul ocupă un loc important în paginile istoriei lor, deoarece sunt țări care s-au caracterizat prin expulzarea fiilor lor într-un exod fără Moise.

Honduras este o țară din America Latină și este statul care cunoaște cel mai bine migrația. Conform El Perro Amarillo, în fiecare oră pleacă peste 500 de hondurieni, majoritatea pornind pe ruta ilegală spre Statele Unite unde sunt expuși la abuz și amenințări, confruntându-se cu răpiri, violuri, mutilări, foame și trafic de persoane. Această decizie de viață și de moarte este posibilă numai din cauza dificultății de a trăi într-o țară care este lider mondial în ceea ce privește nivelul de violență, corupție, inegalitate, în partea de jos a clasamentelor privind dezvoltarea umană și catalogată de Departamentul de Justiție al Statelor Unite drept un „narco-stat”.

Honduras a fost incapabilă să ofere răspunsuri cetățenilor ei și pe lângă clasele aflate la baza piramidei sociale, forțate istoric să se strămute, un număr

important de profesioniști și tineri din clasa mijlocie au hotărât să ia drumul migrației din cauza lipsei de oportunități de educație și muncă denumit **exodul creierelor**. Jurnalistul de investigație hondurian Milton Benitez (2020) încapsulează conceptul exodului hondurian instigat de absența statului de drept într-o sentință revelatoare: „Honduras exportă două lucruri: oameni și cocaină”. Motivele politice sunt printre cele mai importante și, de asemenea, părăsirea țării de activiști sociali, jurnaliști, studenți și politicieni este la ordinea zilei.

România, pe de altă parte, a văzut nenumărați notabili siliți să fugă din cauza persecuției declanșate după instaurarea regimului comunist în 1947 până la răsturnarea acestuia în 1989. În timpul acesta, suprimarea libertății de gândire și a altor drepturi ale omului, ca și interzicerea de a ieși din țară fără o viză, au provocat expulzarea și exilul multor români. Iar după revoluția română din 1989 și moartea dictatorului comunist Nicolae Ceaușescu exodul nu s-a terminat. După aderarea României la Uniunea Europeană în 2007, aproape jumătate de milion de persoane au plecat în Europa de Vest în căutarea unor condiții mai bune de viață, obligate de criza economică și de nivelul ridicat al corupției, care au împiedicat dezvoltarea țării democratice. Datele arată că, în prezent, trăiesc în străinătate circa de 9,7 de milioane de români. Țările în care s-au stabilit sunt Italia (în majoritate), Germania și Spania (Cristea, 2019).

Fie pentru a găsi țara unde curge lapte și miere sau obligat de forțe externe, proscrisul pornește la drum, lăsându-și în urmă viața anterioară, pentru a-și atinge obiectivele într-o țară străină. La exil, care nu face distincție de rasă, religie sau clasă socială, au fost condamnați deopotrivă regi, muncitori, infractori și artiști. Aceștia din urmă le revine sarcina de a transforma simțirea umană cu valoare estetică în realitate. În cazul exilului, ei sunt cei care, prin melodii, poezii, pictură, literatură sau artă, dau voce tulburătoare existenței dincolo de granițele țării.

Prin Juan Ramon Molina și George Uscătescu, care au îndurat povara exilului, vom căuta să ne aventurăm în sufletul proscrisilor și să găsim percepțiile care compun literatura scrisă din exil din perspectiva unui *Pescar de sirene*, în America, și a unui *Melc sideral*, în Europa.

1. Poeți în exil: *Melc sideral* și *Pescarul de sirene*

1.1 *Melc sideral*

Opera lui George Uscătescu numără peste de trei mii de articole, însă contribuția sa majoră la literatura hispanică și la umanismul European nu se poate cuantifica. Eseist, filosof, profesor universitar, poet, sociolog, a fost un „gânditor care s-a născut într-un sătuc din Gorj și a devenit celebru în toată Europa” (Ion, 2017). Uscătescu se alătură minților strălucite ale gândirii române, precum Eugène Ionesco, Constantin Noica, Stéphane Lupasco și exilului împreună cu prolificii Mircea Eliade și Emil Cioran. În Madrid a înființat și a condus revista culturală românească *Destin*, foarte importantă pentru a populariza scriitorii și cultura românească în străinătate și a oferi un spațiu intelectual scriitorilor exilați.

După finalizarea studiilor de litere și drept la Universitatea din București, obține în 1940 o bursă pentru studiile de doctorat în Italia, unde a făcut doctoratele în filosofie, litere și drept. Forțat de conflictele militare care au răvășit Europa în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Uscătescu nu a putut să se întoarcă în România în ciuda dorinței lui și s-a stabilit în Spania, unde a devenit un om de cultură foarte valoros și respectat de lumea academică, primind premii importante pentru literatură, precum Premio Nacional de Literatura „Menéndez Pelayo” și a dezvoltat o carieră academică excepțională ocupând catedra ce a fost deținută de Ortega y Gasset și de Eugenio de Ors la Universitatea Complutense din Madrid. Este considerat unul dintre cei mai mari umaniști din Europa (Ion, 2017).

Ne vom concentra asupra lui Uscătescu, poetul. În comparație cu opera sa eseistică filozofico-științifică, volumele sale de poezii nu merită mai puțină atenție. Despre idiosincrazia sa, Mircea Popa (1998) scrie: „Era un om plin de farmec, bun cozeur, cu o oratorie plăcută și reconfortantă, cu figură de magister scientiarum... un simplu și cald omagiu adus poetului și omului strălucit de cultură care a fost”.

Poezia lui cuprinde volumele de: *Nou itinerar* (1968), *Thanatos* (1970), *Dărâmat Iliion* (1972), *Melc sideral* (1974), *Memoria pădurii* (1977), *Millenarium* (1980), *Poezii* (1981) *Autobiografie* (1985), *Poemas de la tierra perdida* (1991), *Timp și destin* (1993). Mircea Popa (1998) o descrie precum: „o poezie de fibră elegiacă, meditativo-filosofică”. De asemenea, o privește drept „solemnă, de incantații lirice și filosofice și o poezie a ființei umane, confruntată cu un spectacol dureros al trecerii, cu mușcătura otrăvită și inexorabilă a Timpului, cu nostalgia Țării și a pământului natal” (Popa, 1998).

În plus identifică elemente ca „obsesia nopții, a pustiirii, a blestemului instituind semnele unui univers al alienării, înstrăinării, dezagregării” (Popa, 1998). Prin urmare, vorbim despre „un poet consacrat cu versurile de marcă, lirică autentică, o bogată forță de iradiere a cuvântului, o sintaxă proaspătă, necanonică și extrem de rafinată” (Popa, 1998).

1.2. Pescarul de sirene

S-a născut pe fundalul albastru al munților hondurieni, așa cum a versificat poetul însuși. Numele lui Juan Ramón Molina nu rezonază cu aceeași intensitate în literaturile hispanice în comparație cu alți mari reprezentanți ai literaturii din America Centrală precum scriitorul Miguel Angel Asturias, căruia i s-a decernat Premiul Nobel pentru Literatură în 1954, sau poetul nicaraguan Ruben Dario. Fără să fi atins faima pe care o merită, vorbim totuși despre unul dintre cei mai mari poeți moderniști din toate timpurile, cu o necontestată calitate estetică și cu un loc important pe firmamentul poeziei din centrul americane.

Opera sa poetică a fost publicată după moarte, fiind reunită de contemporanul și prietenul său, Froylan Turcios, în volumul de poezie *Tierras, Mares y Cielos*. Despre Juan Ramon Molina putem să menționăm două exoduri care i-au influențat opera. În 1892, la doar 17 ani, a plecat în Guatemala la studii, îndepărtându-se de convulsiile politice din 1892 (Argueta, 1990: 71), și, după căderea guvernului Generalui Manuel Bonilla în 1907, din care a făcut parte, a fugit în El Salvador unde și-a găsit moartea după numai trei luni de exil (Sandoval, 2012).

Juan Ramon Molina întotdeauna s-a arătat transparent și autentic. Pentru a pătrunde în sufletul poetului e necesar doar să-i citim versurile: „Nací en el fondo azul de las montañas / hondureñas. Detesto las ciudades / y más me gusta un grupo de cabañas / perdido en las remotas soledades. / Soy un salvaje, huraño y silencioso, / a quien la urbana disciplina enerva, / y vivo – como el león y como el oso / prisioneros—soñando en la caverna” (Molina, 2018: 77)¹.

Pe lângă poezie, viața lui documentată ne ajută să creionăm o personalitate singulară prin intermediul multor întâmplări trăite: bătăi cu bastoane (Oqueli, 1949: 59) sau vinderea patului pentru a cumpăra mai mult alcool (Oqueli,

¹ Traducere proprie în română: M-am născut pe fundalul albastru al munților / hondurieni. Urăsc orașele, / și îmi place mai / mult un grup de cabane / pierdut în singurătăți izolate / Sunt un sălbatic, posomorât și silențios, / enervat de disciplina urbană / și trăiesc – precum leul și ursul / prizonieri – visând în peșteră.

1949: 55). Această existență agitată i-a permis lui Molina să suscite invidie sau o captivantă admirație printre oamenii care l-au cunoscut. Poetul era conștient de această dualitate așa cum ne mărturisește în versuri din „Autobiografia”: „No he sido un hombre bueno ni tampoco / malo. Hay en mí una dualidad extraña: / tengo mucho de cuerdo, algo de loco, / mucho de abismo y algo de montaña” (Molina, 2018: 79)².

În mod general, Juan Ramon Molina se situează în curentul modernist. Modernismul a fost o mișcarea literară cu originea în America Latină în 1885 și s-a extins până în jur de 1915. Individualismul, viziunea cosmopolită, căutarea muzicalității și mitologia sunt niște particularități incluse în această mișcarea popularizată în lumea literară de autori consacrați ca Ruben Dario, Jose Marti și Leopoldo Lugones (Uriarte, 2020), în care includem numele lui Juan Ramon Molina, precum indică Miguel Angel Asturias, care l-a botezat drept „Gemănul lui Dario” (Asturias, 2018).

Pescuit de sirene
Pescuiești-mi o sirenă, pescar fără fortună
care zaci gânditor la mare, lângă faleză
propice e momentul fiindcă frumoasa lună
ca o magică oglindă printre valuri biază.

Vor veni până la țarm, una după alta,
expunând nestânjenite sânul fără de prihană,
și vor cânta în cor, nu departe de dună,
cântul lor, care pe bieții marini mirează.

Atunci pătrunde în mare și prinde-o pe cea mai frumoasă,
învăluind-o cu nada ta. Nu ascultă plânsul lor,
e precum strigatul viclean al femeii. Soarele

o va primi mâine – între brațele mele nebună—
va muri – sub divinul martiriu al gurii mele—
mișcându-și între picioarele mele coada sa turnesol. (Molina, 2018:
121)³

Preferința pentru teme grecești (elenism), rafinamentul limbii, totodată folosirea sonetului, convertesc această poezie, cu caracteristici de poezie pură,

² Traducere proprie în română: Nu am fost un om bun, dar nici / rău. E în mine o dualitate ciudată: / am multe dintr-un om zdravăn, ceva dintr-un nebun, / mult dintr-un abis și ceva dintr-un munte. Pentru unii sunt monstruos de zadarnic/ pentru alții, foarte umil și sincer.

³ Traducere proprie.

Într-una modernistă. Versurile care uimesc pe oricine le citește prima dată sunt o dovadă a superbe calități estetice a *Pescarului de sirene*, cum a scris un diplomat mexican, Armando C. Amador, când a descoperit-o într-o amiază ploioasă la Tegucigalpa:

Fiindcă acest sonet al lui Juan Ramon Molina rezumă toată viața lui intensă, plină de emotivitate și visare, pentru că *Pescuit de sirene* revelează iubirea imensă pentru imposibil, semn și caracteristică a sumei estetice a poetului; pentru că nu e vis mai mare și mai frumos decât a visa la iubirea unei sirene! (Amador citat de Oqueli, 1949: 110)

Descrierile despre poet ating hiperbola, neprecupețind cuvinte pentru a-i evidenția frumusețea de tip grec: „Era frumos, cu o frumusețe greacă, senzuală și dominatoare. Cu față elenică, era reîncarnarea vie a lui Apolo din Belvedere” (Rosales, 1949: 8). Sunt doar niște exemple ale farmecului provocator al poetului hondurian.

Dimpotrivă, în opinia detractorilor, Molina a fost: „vanitos, arogant, îngâmfat și violent verbal” (Rodriguez, 2021). Deci în scurta viață a poetului s-au întâmplat multe situații și dezacorduri din cauza temperamentului său. Ei îl semnalează ca pe „un bețiv ce, risipind fonduri publice, a trecut Atlanticul doar pentru a schimba băutura” (Rodriguez, 2021). Iar poetul lasă scrisă pentru posteritatea necumpătarea sa intensă: „Cual nuestro patrio río su espíritu fue así: / soberbio y apacible, terrorífico o sereno, / resplandeciente de astros o túbido de cieno, / con rápidos y honduras, y vórtices. Tal fui” (Molina, 2018: 67)⁴.

Juan Ramón Molina s-a născut în Comayagüela pe 17 aprilie 1877, în Guatemala, unde a făcut studiile sale de liceu, întorcându-se în Honduras în 1897 unde a început să se implice în viața publică și literară a țării, fondând săptămânalul *El Cronista* și preluând frâiele lui *Diario de Honduras*. Faima sa a atins culmile în guvernul Generalului Manuel Bonilla din 1903 până în 1907. A murit în exil în El Salvador pe 2 noiembrie 1908 după răsturnarea guvernului Generalului Manuel Bonilla.

2. Literatura exilului

Deși nu există deocamdată un cadru analitic care să se ocupe de literatura exilului, putem ajunge să descoperim elemente particulare ale operelor din

⁴Traducere proprie în română: Ca răul nostru patriotic spiritul lui a fost așa: / arogant și apasibil, înfricoșător sau senin / strălucitor ca stelele sau tulpure ca nămolul, / cu pârâuri și adânci vârtejuri. Așa am fost.

acest domeniu printr-un studiu comparativ (Zapatero, 2008: 437). Operele literare care reușesc să atingă și să îmbrățișeze intens tribulația proscrierii sunt acelea care au fost scrise de aceiași exilați. Fără să fie un proscris, opera unui autor nu posedă aceeași valoare emoțională și istorică în comparație cu cea a unui expatriat. Ovidiu nu ar fi scris elegiile sale foarte reușite fără surghiunul său în Tomis (actualul oraș Constanța din România) și Mario Benedetti nu ar fi inventat „desexilio” pentru a se referi la traumă întoarcerii (Zapatero, 2008: 437). Uneori exilul e declanșator de opere excepționale precum *Divina Comedie* de Dante (Ferreiro, 2019) și un *Veac de singurătate* de Gabriel Garcia Márquez (Torres, 2014), care au fost realizate în exil și sunt considerate unele dintre cele mai importante opere ale literaturii universale.

Agitația mentală produsă de ruptura abruptă în realitatea autorului se va vedea, inevitabil, reflectată în opera sa care utilizează această experiență de îngrijorare precum un izvor de inspirație sau o formă de catarsis. Prin urmare, nu se poate să analizăm lucrarea sa fără a înțelege și a studia contextul exilului la care a fost supus.

De asemenea, e oportun să includă expresiile născute din auto-exil. În acest caz, persoana nu este obligată să plece din locul său de origine, dar atmosfera care îl înconjoară înseamnă un obstacol pentru dezvoltarea lui artistică și intelectuală și este motiv suficient pentru a opta pentru un exil voluntar, deplasându-se spre alte latitudini care să îi permită să atingă în întregime orizonturile lui estetice (Zapatero, 2008: 437). Putem identifica o serie de elemente proprii literaturii exilului și idiosincrazia dezrădăcinatului, dintre care subliniem:

Se agață de viața sa trecută. Nostalgia se convertește, în același timp, în alinare de durere, fiindcă este o aproximație vitală la pământul dorit și o constantă speranță de întoarcere. Șocul realității îl face pe poet să rememoreze, să evoce, să descrie. (Zapatero, 2008)

Acesta apără idealurile dobândite prin care a înfruntat exilul și la care se ridică într-un compromis etic al intelectualului în timp ce este exilat. Aceste idealuri se întăresc și dobândesc o responsabilitate mai profundă (Zapatero, 2008: 440).

„Netimp-ul”. Dacă exilul lui se termină, proscrisul descoperă că inexorabila trecere a timpului nu l-a așteptat și, în ciuda întoarcerii, niciodată nu va înceta să fie un exilat, deoarece există un context socio-istoric din care nu a făcut parte. Experiența exilului provoacă un traumatism în viața celui care îl suferă

încât nici măcar întoarcerea nu este capabilă de a-l rezolva, devenind un „exilat perpetuu” (Zapatero, 2008: 446).

Vulnerabilitate. Zapatero (2008:448) propune: „În exil, ființa umană se găsește în starea ei cea mai pură. Fără mantaua protectoare a comunității sale, ea are nevoie să își afirme personalitatea sa prin cuvânt”.

Memorie istorică. Evocarea patriei prin creația artistică devine o formă de aproximație pentru a învinge frica de a fi uitat și de a rămâne în țara sa de origine (Zapatero, 2008: 450).

La aceste manifestări, putem să însumăm teme precum nostalgia, melancolia, patria, libertatea și obsesia întoarcerii, care se convertește în motorul exilatului.

2.1 Drumul exilului

Indiferent de destin, fiecare exilat urmează un drum. De la plecare până la întoarcere, drumul este unul dintre evenimentele cele mai șocante pentru proscris unde inevitabila sau abrupta plecare marchează un punct de cotitură pentru exilatul a cărui viață urmează un destin incert pe pământ străin.

Strinătate drum de fier
Strinătate drum de fier, strinătate drum nedrum
Dorm în vis ca niciodată dorm în ceață și în umbră
Dorm în câmpiile asire nebunii sub ape mute.
Strinătate drum de fier strinătate drum nedrum.

Amiaza adoarme mută sub încremenitul nour
Ora stă în așteptare și nici așteptare nu e
Cocostîrc al stîncii doarme pe-un picior de gînd și zare
Sub mustiul unui soare în indiferența-i albă.

Strinătate drum nedrum cui îi moare strinătate
În mormîntul fără umbră fără salcie de vînt?
Cui îi moare amintirea unei solare umbre sfrinte
Cui pădurea și lumina lumilor adolescente? (Uscătescu, 1981: 85)

Pentru Uscătescu, drumul exilului are proprietățile fierului: dur, uscat, gri. Savoarea fierului este amară. În „Strinătate drum de fier”, autorul descrie drumul plin de greutate. Construcția termenului „nedrum” indică un drum neplăcut sau inexistent.

Să aruncăm o privire și asupra plecării poetului hondurian. Molina scrie „Adiós a Honduras” („La revedere Honduras”) când pleacă în Guatemala, fugind din

climatul războiului civil din Honduras în 1892 pentru a realiza studiile de liceu (Argueta, 1990: 73). De pe un vapor în Oceanul Pacific, în sudului Hondurasului, Molina exclamă: „Voy a partir adiós! La frágiil nave, / deslizando suave, / lanza a los cielos su estridente grito; / y el humo ennegrecido que respira, / en colosal espira / asciende a la región de lo infinito (Molina, 2018: 97)⁵.

Amiaza se convertește în ora precisă a zilei care declanșează un profund sentiment de neliniște și pentru Uscătescu: „Amiaza adoarme mută sub încremenitul nour”, iar pentru Molina este: „Oh tarde melancolica! / Oh, astro / que luminoso rastro / dejando sobre el mar, en el te hundiste! / oh vagabundas nubes! Oh rumores: / afanes punzadores / llevo en el alma, dolorida y triste!” (Molina, 2018: 98)⁶.

2.1.1 Patria lui George Uscătescu

George Uscătescu a scris lucrări semnificative în care a reflectat asupra realității socio-politice, culturale și intelectuale a României, de exemplu despre Constantin Brâncuși sau despre literatura și istoria română în general (Șontică: 2020). Niciodată nu a uitat de spiritul său civic și de promisiunea de a contribui la dezvoltarea epistemologică a României. Uscătescu a purtat România în gândirea sa prin opera sa intelectuală și în inima sa prin poezie. În ambele, a reușit să surprindă spiritul autentic românesc.

În poezia „Patria”, Uscătescu include patria reală și patria care se află în gândirea unui exilat, iar prima este sub jugul dictaturii: „Când patria sugrumată strigă din nou / Libertate, Libertate” (Uscătescu, 1981: 43). Ca și în „Thanatos XI”, exilul e un limb pentru autor: „Peste retorica pompoșilor limbuți / Peste cotidiană scurgere a limbuției.” Patria găsită în exil e ca o țară inexistentă: „Țării mutilate, Terra pierdută, / Patrei nicipând regăsite, în falsele / Întoarceri albastre, în duioasa / Peregrinare albă la morminte” (Uscătescu, 1981: 43).

2.1.2. Patria lui Juan Ramón Molina

„Azi, Juan Ramon, simt patria cum ai simțit-o tu, ca pe draga noastră sirenă”. (Edgardo Florián, 2015: 159). Puțini au simțit patria ca Juan Ramón Molina. Dincolo de imortalizarea idealurilor lui naționaliste, Molina s-a implicat în viața

⁵ Traducere proprie în română: Voi pleca: la revedere! Fragila navă, / alunecând lin, delicat / trimite la ceruri țipatul său strident; / și fumul înnegrit ce respiră, / într-o spiră colosală / urcă în regiunea infinitului.

⁶ Traducere proprie în română: Oh, amiază melancolică! Oh, astru / ce dâră luminoasă / ai lăsat pe mare, scufundându-te în ea! / Oh, nori vagabonzi! Oh, zvonuri: / nerăbdare pătrunzătoare / port în suflet, îndurerat și trist!.

politică și publică honduriană. Să-l cităm încă o dată pe Miguel Ángel Asturias (1959), care prezintă pescarul de sirene ca pe un romantic de o sensibilitate civică elevată:

Molina nu era poetul moale și resemnat ce cu pretextul de nu a înțelege politica își închide ochii dinaintea realității țării lui... Poartă uniformă de soldat, cu stiloul și pușca luptă pentru libertate, într-o revoluție care pentru el se termină în exil, înainte de moartea sa prematură. (Asturias, 1959)

Molina a dobândit gradul de căpitan în Armata Hondurasului.

Abia în 1928, prin Decretul legislativ nr 428, pinul a fost declarat Copacul Național al Hondurasului, cu toate acestea, poetul hondurian identifica deja în el un simbol patriotic, caracterizat de robustețe, înțelepciunea vârstei și frumusețea formei. Honduras pentru Molina era un impozant și înțeles pin.

În poezia „A un pino” („La un pin”) dorește ca arborele să își găsească demnitatea, indiferent de destinul său, fie rămânând în picioare sau doborât, poetul arătând dorința lui pentru ca pinul să servească pentru a exalta frumusețea și măreția națiunii: „Cubran con tus hojas, como alfombra verde, / los atrios y plazas de las calles, / o, convertido en asta, en un extremo / que flote de mi patria el estandarte” (Molina, 2018: 96)⁷

Ideea de a muri în solul său mișcă poetul care apoi îi spune copacului și îi declară că, dacă omul, fulgerele, sau uraganele nu reușesc să-l îngenuncheze, dorește să-l doboare pentru a construi din el sicriul care-l însoțește în altă viață, dorind să aducă în mormânt lemnele pinului hondurian: „Que me construyan con tus pobres tablas / el ataúd donde mis huesos guarden, / y con tus ramas una cruz humilde / donde se posen a cantar las aves” (Molina, 2018: 96)⁸.

În aceeași poezie, găsim aflicțiunea lui Molina față de vărsarea de sânge în Honduras și visul său de pace între frați, evidențiind o simțită empatie față de durerea celor care suferă convulsiile sociale: „No te conviertan las civiles luchas / en antorcha que incendia las ciudades, / ilumina matanzas fraticidas, / lívidos charcos de hondureña sangre” (Molina, 2018: 96)⁹. Un astfel de sens se poate

⁷ Traducere proprie în română: Acoperă cu frunzele tale, ca verde covor, / atriumurile și piețele străzilor, / sau, transformat într-un catarg, la un capăt / flutură steagul patriei mele.

⁸ Traducere proprie în română: Să construiesc din bielele tale scânduri / sicriul în care vor zăcea oasele mele / și cu ramurile tale o cruce umilă / unde se așază să cânte păsările.

⁹ Traducere proprie în română: Nu lăsa ca luptele civile să te transforme / într-o torță care dă foc orașelor, / care luminează măcelurile fraticide, / livide bălți de sânge hondurian.

găsi când Molina amintește de cei care au murit în conflictele sociale, de exilații și prizonierii politici în *Adiós a Honduras*: „Pero ¡iqué exclamo! Perdonadme, amigos, / que impasibles testigos / no fuisteis nunca de la patria ruina, / porque habéis muerto con valor sereno, / coméis un pan ajeno / o sufrís en hedionda bartolina” (Molina, 2018: 102)¹⁰.

Doar gândul de a fi departe de **tierra ruda** mult timp era pentru Molina o greutate insuportabilă. După ce a fost la Paris, într-un turneu important început în Brazilia, la ordinele Generalului Manuel Bonilla, în cadrul Tercera Conferencia Internacional Americana, în care și-a arătat calitatea de poet consacrat, (Queli, 1949: 68) i s-a oferit postul de consul. Era oportunitatea lui Molina să avanseze și să primească postul pe care îl merita pentru valențele sale nemaipomenite în literatura hispanică. Iată ce are de spus Don Fausto:

Am avut certitudinea că Molina nu ar renunța la poziția și la confortul vieții între oameni de același calibru cultural și intelectual. Dar s-a întâmplat ceva de neconceput, o mare tristețe de o anumită melancolie bolnăvicioasă, renunțând să rămână în Europa; nostalgia de țară l-a târât cu o forță hipnotică. (Oqueli, 1949: 113)

De aceea, puțini au simțit și vor simți patria precum Juan Ramon Molina.

2.2 Exilul

George Uscătescu schițează incertitudinea de a căuta drumul de întoarcere acasă, pentru el inexistent, insomnia provocată de neliniștea exilului și absența patriei-mamă în imaginea unui câine vagabond, acoperit de mantaua melancolică a nopții:

Câine fără stăpân prin raza lunii
Un ochi de veghe adulemecă pas ce nu este
Câine vagabond fără somn sub bătaia lunii
Tristețe năruită privire amară galbenă sete

Câine exil năruit sub apele lunii
Vagabond fără drum smuls din calea întoarsă
Nesfârșită sete siderală în temeiul nopții
Apring nesomn vânt asmuțit de ielele albe (Uscătescu, 1985:23)

¹⁰ Traducere proprie în română: Dar, ce strigăt! Iertați-mă, prieteni, / ce impasibili martori / nu ați fost niciodată la ruina patriei / fiindcă ați murit cu un curaj senin / mâncând o pâine străină / sau suferind într-o temniță împruțată.

În „Thanatos XI” din *Poemas de la Tierra Perdida*, construcția sentimentului exilului gravitează în jurul unui somn profund și penetrant care învăluie totul în calea sa, chiar și pe Dumnezeu. În plus, îl cataloghează ca „el gran castigo” (Uscătescu, 1991: 39) sau „marele blestem” (Uscătescu, 1970: 39). Atunci, trecerea timpului în exil se convertește într-un vis în care se află existența exilaților, catalogându-le precum „călători fără întoarcere”, un vis profund, plin de incertitudine, gol: un limb. În exil, autorul ajunge la întrebarea existențială într-un „sueño ontológico que envuelve todo!”¹¹ (Uscătescu, 1991: 24).

Cuvântul exil nu se regăsește (cel puțin în operele sale selectate de poezie și proză) în vocabularul literar al lui Juan Ramón Molina. Dar asta nu înseamnă că poetul hondurian nu a suferit de nostalgia provocată de meleagurile străine. Poate că, din cauza mândriei sale, a refuzat să se considere un exilat. Durerea de a-și părăsi patria, nostalgia, melancolia, furia, dragostea pentru Honduras și toate sentimentele provocate de dezrădăcinare sunt surprinse în cele 30 de strofe care alcătuiesc „Adiós a Honduras”.

În această strofă, se poate înțelege ca o justificare în relație la dezbateră internă ce provoacă compromisul patriotic și abandonul națiunii: „¡Oh, pobre patria! El que de veras te ame, / en indolencia infame / no mirará el ridículo saínete, / sin que encamine, trágico y austero, el paso al extranjero, / o a los histriones con las armas rete” (Molina, 2018: 100)¹².

2.3 Nostalgia

Ambii au origine de la țară, de aceea, în momentul evocării amintirilor legate de patria lor, predomină natura și simbolurile sale. Uscătescu și Molina simt din nou briza, aroma pădurii și se întorc la copilăria inocentă.

Comentam mai devreme că rememorarea copilăriei face parte din evocările din viața unui autor și cu mai mare intensitate din cele ale unui autor exilat. *Pescarul de sirene* se întoarce la copilăria sa, vânează păsări, se scaldă în râu cu prietenii săi, la casa unde s-a născut, la bunicii lui, la pădure și la cimitirul din satul lui, în „Nostalgia” (Nostalgie) sintetizând în ultima strofă sentimentul poeziei: „De vosotros, boscajes silenciosos, / llanos que el sol canicular agosta, / monte aromado y turbulento río, / yo tengo la nostalgia abrumadora. / ¡Quiera Dios que en los brazos de mi madre / muera al fin, y me entierren en

¹¹ Traducere proprie în română: „un somn ontologic care învăluie total”.

¹² Traducere proprie în română: Oh, biată patrie! Cel ce cu adevărat te iubește / în indolență infamă / nu va privi satira ridicolă, / fără să pornească, tragic și auster, / pasul spre străinătate, / provocându-i pe histrioni cu armele.

la fosa / que abran bajo los pinos hondureños / en las entrañas de una enorme roca!" (Molina, 2018: 102)¹³.

În 1901, în timp ce studia în Guatemala, Molina scrie: „Entre las sábanas” (Între cearșafuri). Viciul nostalgiei se descarcă precum o durere dezlegată de crepuscul: „En tanto yo, / rompiendo las tinieblas, / devorado por íntimas nostalgias, / dejo, tras las llanuras y los bosques, / un hogar, una madre y una patria” (Molina, 1990: 68)¹⁴.

În „Derribado Ilión 3” (Dărâmat Ilión), George Uscătescu scrie despre nostalgia: Recogedor de ceniza de la hermandad / Ave Fénix nacido del oro de la nostalgia / Roto del adormecer cósmico, fragmento solitario / Desprendiendo de una lluvia de estrellas que caen” (Uscătescu, 1991: 47)¹⁵. În poezie, autorul exteriorizează sentimentul ca un obiect de ridicol, amintindu-și de „cenușa Iliónului” ca fiind un „culegător de cenușă”¹⁶ (Uscătescu, 1981: 37) și „De perpetuar con joven firmeza / La imagen de un Ilión perdido...” (Uscătescu, 1991: 47), dă de înțelese că pentru alții sau pentru el însuși, a fi un patriot avid în exil dintr-o patrie în cenușă este o prostie care provoacă ridicol pentru cei incapabili să se simtă ca el.

2.4 Melancolie

Melancolia este o stare de spirit caracterizată de un profund sentiment de tristețe amestecat cu dorința de izolare. Putem să identificăm o melancolie incitată la dezrădăcinare în poezia „Adiós a Honduras”: „Vendrá la redención... Me voy en tanto. / La noche tendió el manto por la callada inmensidad del cielo, / y cual del sol enamorada viuda melancólica / y muda vierte la luna un resplandor de duelo” (Molina, 2018: 103)¹⁷.

Amintirea patriei recade astfel ca o manta de melancolie și pentru George Uscătescu în „Melancolie”: „Melancolia e o vastă închipuire / O mie de ferești aprinse în noapte / În somnul minții, în somnul somnului”. Din nou, noaptea

¹³ Traducere proprie în română: De voi, păduri liniștite, / uscate de soatele canicular, / munte parfumat și râu învolburat / eu am nostalgia copleșitoare. / Să dea Dumnezeu ca în brațele mamei mele / să mor la sfârșit, și să mă îngroape în mormântul / săpat sub pini hondurieni / în miezul unei roci enorme.

¹⁴ Traducere proprie în română: În timp ce eu, / spărgând întunericul / devorând intime nostalgii, / las în spatele câmpiilor și pădurilor / o casă, o mamă și o patrie.

¹⁵ Versiune în română a lui Uscătescu: Culegător de cenușă al frăției / Pasăre Phoenix născută din aurul dorului / Ruptă din toropeala cosmică, fragment solitar / Desprins dintr-o ploaie de stele căzătoare.

¹⁶ Versiunea în spaniolă: „un recogedor de cenizas”.

¹⁷ Traducere proprie în română: Va veni salvarea...între timp, eu plec / Noaptea și-a întins mantia peste imensitatea tăcută a cerului, / o văduvă melancolică îndrăgostită de soare, iar luna mută presară o strălucire îndoliată.

este un declanșator pentru supărarea autorului care încă o dată se adresează nopții înstelate: „E o vastă sfântă tristă melancolie stelară / Cu nume, cu glasuri, cu cirezi, cu chipuri / Somn închipuire vis somnul rațiunii / Ce stupidă invenție! / Tocmai asta, invenție, / Noi cei din Țara Melancoliei nu știm ce-i asta!” (Uscătescu, 1981: 64).

Uscătescu construiește *Țara Melancoliei* consemnând faptul că, asemenea lui, există și alții care își duc în egală măsură crucea exilului, compatrioți ca el, cuprinși de memoria țării pe care au lăsat-o în urmă. Poetul încheie: „Un plai de stele, un vis de stele, un / Somn de stele ce străjuiesc / Casa mea, gardul meu, câinele meu / Gardian al lumii, și-al lunii, și/al numelor / Ce comun povestea mea învăluită / În lumina melancoliei și a mării dimineți” (Uscătescu, 1981: 65). Dacă poezia începe cu „O mie de ferești aprinse în noapte” și se termină în „mării dimineți”, putem să identificăm o amintire ce începe și se extinde de-a lungul nopții, incluzând din nou insomnia provocată de amintirea exilului ca în „Exil” și „Străinătate drum de fier”.

Este interesant cum, pentru ambii autori, noaptea este un simbol declanșator de melancolie. Fiindcă în noapte, gânduri pe care le-am crede uitate ne amintesc că sunt încă acolo și este inevitabil să nu dialogăm cu ele.

2.5 Tiranie

Unde există dorința de libertate există o realitate de sclavie. Unde există dorința de democrație se evidențiază contextul de dictatură. Preamăriră patriei de asemenea înseamnă tragerea la răspundere a acelor care o distrug și o umilesc. Exilatul, dincolo de a evoca și a înălța națiunea, nu se uită la profanator și la tiranul pe care îl condamnă cu literele sale. Juan Ramon Molina este contondent când semnaleză funcția patriotică a poeziei și a literaturii în „Adiós a Honduras”: „Cuando enaltece al déspota triunfante / la poesía vibrante, / es triste objeto de irrisión y mofa. / ¡Para el infame que a su pueblo abrumba / con terror, la pluma / puñal se vuelve, y bofetón la estrofa!” (Molina, 2018: 101)¹⁸.

Poetul face o comparație unde califică tiranii drept insecte dezgustătoare: „Así cual de la flor, rica en escencia / manchan con su excrescencia / el purísimo

¹⁸ Traducere proprie în română: Când exaltă despotul triumfant / poezia vibrantă / e trist obiect de prostie și batjocură. / Pentru infamul care își copleșește poporul / cu teroare, stiloul / pumnalul devine, și lovitura, strofă!

cáliz los insectos, / han deshonrado el hondureño solio / --con torpe monopolio-- / mandatarios estúpidos y abyectos” (Molina, 2018: 99)¹⁹.

George Uscătescu are o descriere pentru tiranie în „El Camino de Ira” (Drumul furiei): „Esta es la urbe donde los tiranos variopintos / Mueren inexorablemente en sus camas y la espera / Que se llama libertad se encierra en el circo / Festejada por canes falderos, penetrantes ladridos” (Uscătescu, 1991: 60)²⁰.

2.6 Întoarcerea

Întoarcerea devine în principal unicul motiv pentru care autorul continuă, realizând opera sa, care poate să se transforme în obsesie. În funcție de circumstanțe, întoarcerea este posibilă sau poate deveni utopie. Oricare ar fi cazul, acesta este scopul care dă sens operei autorului.

George Uscătescu are o viziune încărcată de pesimism în „Thanatos IX”, pentru el întoarcerea este un: „gând nebunesc al amarei neputinți”, și adaugă: „Nostalgia, nebunia întoarcerii” (Uscătescu, 1970: 41). Timpul a trecut și a lăsat cicatrici emoționale în autor: „Timpul s-a consumat. Distanța-i rupturi zac în noi”. Amintirea patriei ajunge acum în formă de unei fotografii care așază o greutate „de fier” în autor: „Dar e prea târziu. O fotografie, o simplă fotografie, / E mai grea în balanța dorului decât munții de schele. / Decât orașele noi, care cresc, cu șosele, drum de fier și discursuri / Care proclamă o nouă Cântare a României” (Uscătescu, 1970: 41).

În poezia „Adiós a Honduras”, amintirea patriei dărmate îi revine lui Juan Ramón: „Ay, a pesar del largo despotismo / que te empuja al abismo, / a las nostalgias sin hallar remedio, / mares cruzando y anchos horizontes, tornamos a tus montes / porque nos mata un incurable tedio” (Molina, 2018: 100)²¹. Pentru Molina, nostalgia este combustibilul pe care-l va utiliza pentru a se întoarce acasă. Autorul menționează insuportabila durere care provoacă exilul. O voință care indiferent de distanță, călătorește kilometri, rupând-o.

¹⁹Traducere proprie în română: Deci, care dintre flori, bogată în esență, / pătează / puritatea potirului insectelor / dezonorând tronul hondurian / –cu neîndemânatic monopol– / lideri stupizi și abjecți.

²⁰ Traducere proprie în română: Acesta este orașul în care tiranii peștriți / Mor inexorabil în paturile lor și așteptarea / Ce se numește libertate e închisă în circ / Sărbătorită de câini cu lătrături pătrunzătoare.

²¹Traducere proprie în română: Vai! în ciuda lungului despotism / care te împinge în abis, / în nostalgii fără de remediu, / traversând mări și orizonturi largi, / ne întoarcem în munții tăi / pentru că ne ucide o apăsare incurabilă.

3. Crepuscul

Vântul lui Thanatos a bătut în viața exilaților care au început călătoria în necunoscut. Deși coșmarul s-a terminat pentru Uscătescu, care a avut posibilitatea de a se întoarce în România după 1989 (Ion, 2017), pentru Molina a semnat veninul care i-a pus capăt vieții. Poetul român s-a îmbolnăvit, murind în Spania, hondurianul, suferind de melancolie, a murit în exil în San Salvador, într-o cantină numită „Statele Unite”, din cauza unui atac cerebral, provocat de alcool și morfină (Oqueli, 1949: 125).

Crepusculul ambilor autori ne permite să le descoperim universul spiritual. După cum relatează José María Castán Vázquez (1995), prieten intim al lui George Uscătescu, umanistul a primit cu brațele deschise misterul vieții de apoi: „în ultimele momente a arătat împăcare și fericire, mișcat fără îndoială, în apropierea lui Dumnezeu, de speranță” (Vasquez, 1995). *Melcul sideral* transformarea zeului Thanatos într-un cântec, o suflare în timpul exilului, o moarte fără violență: „Dulce cântec al singurătății fără vrajă / Unduire a înserărilor cenușii străine / Lujer întrupat în făptură de aur / Ca un cântec prieten venit de departe / Imperceptibil și totuși intens întrunat / Senin îngînat de lăutele amintirii. / Sună-mi în auz cântec prieten ca o apă / Imagine suav stăruitor urmîndu-mi pasul / Mai credencioasă ca bătrînul Argos / Ai dat clipei mele calmul eternității” (Uscătescu, 1981: 11).

Pentru a înțelege cum a ajuns Molina la această stare de spirit, vom lua un fragment din „La Siguanaba”. În această proză spune povestea unei legende despre un spirit feminin care seduce bărbații în râuri și văi pentru a-i conduce ulterior la moarte:

Bindecuvântați cei care cred încă în Siguanaba, fericiți. Ei încă au credințe, se bucură și suferă cu legende din trecut și văd o viață fericită. Nu ca mine, care am pierdut pentru totdeauna credința.
(Molina, 2018: 197)

De-a lungul textului se exprimă intensă durere a autorului care evidențiază dorința sa de a se întoarce la copilăria ingenuă ce, conform lui, este o tandră ignoranță care permite fericirea. Molina afirmă că ar da toate cunoștințele sale în schimbul întoarcerii la credința în *La Siguanaba*.

Molina cataloghează științele drept necruțătoare în „Autobiografia”: „He abrevado mis ansias de sapiencia / en toda fuente venenosa o pura, / en los amargos pozos de la ciencia / y en el raudal de la Literatura” (Molina, 2018:

82)²². Acum, în poezia „Madre Melancolia” (Mama Melancolie), sentimentul dobândește o formă maternală. Cunoașterea a lăsat o marcă indelebilă în mintea autorului, asigurând că va trăi absorbind amarul lapte al melancoliei: „A tus exagües pechos, Madre Melancolía / he de vivir pegado, con secreta amargura, / porque absorbí los éteres de la filosofía / y todos los venenos de la literatura” (Molina, 2018: 123)²³.

Poetul însuși și-a prevestit moartea prematură în poezia lui intitulată: „Después que muera (După ce mor)”: „Tal vez moriré joven... Los amigos / me vestirán de negro,” (Molina, 2018: 83)²⁴.

Concluzii

Indiferent de realitățile divergente în care s-au dezvoltat, găsim în amândoi autorii doi umaniști în adevăratul sens al cuvântului, care și-au pus viața și opera în slujba, dezvoltarea și îmbogățirea culturală a popoarelor lor. Într-unul din ultimele sale articole, scris din exil în El Salvador, numit „Poetas como educadores de la raza” (Poeti ca educatori ai rasei), Molina (2018: 127) găsește o revoluție în gândirea lui: „De aici și poetul, trebuie să studieze problemele patriei precum și economistul, și sociologul, și literatul, și bancherul”.

În ciuda exilului, George Uscătescu a găsit o patrie adoptivă, posesoarea unui mediu adecvat pentru evoluția gândirii științifice fără barierele impuse de putere, în timp ce în Molina a fost altă masivă povară în deja perturbatul său suflet. Textul dedicat de Ruben Dario după moarte lui Juan Ramon rezumă acest context: „a pierit victimă a aceluia mediu care ucide orice dorință intelectuală și care stinge sufletul Americii Centrale” (Dario, 1949: 169).

Analiza de față a dus la identificarea câtorva teme prezente în literatura exilului cum ar fi: nostalgie, melancolie, patrie, libertate și forma în care autorii le-au adaptate la realitatea lor cu un accent pe tema nopții și evocări ale copilăriei ca imagini construite în relație cu exilul. Temele specifice exilului sunt mai evidente și mai prezente în opera lui George Uscătescu. *Editorial Bitácora* (1991) o cataloghează astfel: „Lirica sa cuprinde o combinație de elemente ale poeziei metafizice, ale percepției peisajului și o permanentă decantare a destinului omului condamnat la un permanent exil” (Uscătescu, 1991).

²² Traducere proprie în română: Mi-am stins setea de înțelepciune / în fiecare fântână otrăvitoare sau pură, / în amarele puțuri ale științei / și în torentul Literaturii.

²³ Traducere proprie în română: La sânii tăi zdrobiți, Mamă Melancolie, / voi trăi lipit, cu secretă amărăciune, / fiindcă am absorbit eterul filosofiei / și toate otrăvurile literaturii.

²⁴ Traducere proprie în română: Poate voi muri tânăr... Prietenii mă vor îmbrăca în negru.

Bibliografie

- Argueta, M. R. și Molina, J. R. (1990). *Nací en el fondo azul de las montañas hondureñas: Ensayo sobre Juan Ramón Molina*. Tegucigalpa.
- El Perro Amarillo. Benítez, M. (2020). Narco-Estado exporta humanos y cocaína. [Pagină Facebook]. Facebook. Disponibil la adresa [m.facebook.com/ElPerroAmarilloTV/posts/959258567802427/?locale=hi_IN](https://www.facebook.com/ElPerroAmarilloTV/posts/959258567802427/?locale=hi_IN).
- Cristea, C. (25 iulie 2019). Los rumanos y la diáspora. Radio România Internațional. Disponibil la adresa https://www.rri.ro/es_es/los_rumanos_y_la_diaspora-2602183.
- El Perro Amarillo TV. (8 aprilie 2022). Juanchi, Incautaciones y lavado, 3/RA PARTE Emisiune din 8 aprilie, 2022. [Video Youtube, minut 5:41]. Disponibil la adresa https://www.youtube.com/watch?v=aRRschu4_dw&t=374s.
- Ferreiro, M. A. (23.07.2019). Cuando Dante fue condenado por corrupción. El Reto Histórico.com. Disponibil la adresa <https://elretohistorico.com/dante-corrupcion-exilio/>.
- Florián, E. (2015). *El Andar Alacrán*. Middletown, DE: Casasola Editores.
- Ion, A. (7 februarie 2017). George Uscătescu, gânditorul care s-a născut într-un satuc din Gorj și a devenit celebru în toată Europa. *Adevărul*. Disponibil la adresa https://adevarul.ro/locale/targu-jiu/george-uscatescu-ganditorul-s-a-nascut-intr-un-satuc-gorj-devenit-celebru-europa-1_589856955ab6550cb830098d/index.html.
- Molina, J. R. (2018). *Juan Ramón Molina: Sus mejores páginas*. Tegucigalpa: Editorial Guaymuras.
- Ouelí, A. (1949). *Lo que dijo don Fausto: aporte a la biografía de Juan Ramón Molina*. Tegucigalpa, Honduras: Lopez y Cia Molina.
- Popa, M. (1998). *Reîntoarcearea la Ithaca: scriitori din exil*. București: Editura Globus.
- Rodríguez, E. (2021). Juan Ramón Molina, más allá del poeta. Presencia Universitaria. Disponibil la adresa <https://presencia.unah.edu.hn/noticias/juan-ramon-molina-mas-alla-del-poeta/>.
- Sandoval, M. C. (10 iunie 2012). ¿Quién fue Juan Ramón Molina? [Articol de blog]. Organización Mundial de los Poetas, Escritores y Artistas. Disponibil la adresa <http://poetasescritoresyartistasompea.blogspot.com/p/salon-juan-ramon-molina.html>.
- Șontică, D. (13 decembrie 2021). George Uscătescu și vitalitatea spiritualității românești. *Ziarul Lumina*. Disponibil la adresa <https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/cultura/george-uscatescu-si-vitalitatea-spiritualitatii-romanesti-167701.html>.
- Torres Duarte, J. D. (22 aprilie 2014). ¿Por qué García Márquez se fue a México? *El Espectador*. Disponibil la adresa <https://www.elespectador.com/el-magazin-cultural/por-que-garcia-marquez-se-fue-a-mexico-article-488051/>.
- Equipo editorial, Etecé (3 septembrie 2016). ¿Qué es el Modernismo? Disponibil la adresa <https://humanidades.com/modernismo/>.
- Uscătescu, G. (1981). *Poezii*. București: Editura Eminescu.
- Uscătescu, G. (1991). *Poemas de la tierra perdida*. Madrid: Editorial Bitácora.
- Uscătescu, G. (1971). *Thanatos*. Madrid: Colecția Destin.
- Uscătescu, G. (1985). *Autobiografie*. Madrid: Colecția Destin.
- Vázquez, J. M. (1995). In memoriam: George Uscătescu. *Verbo*, 337-338, 777-783.

Zapatero, J. (2008). Memoria y literatura: escribir desde el exilio. *Lectura y Signo*, 3(1). Salamanca: Universidad de Salamanca.

About the author

Jose Andres CANALES LICONA holds a degree in Communication Sciences and Advertising and is currently studying film at Babeş-Bolyai University in Cluj Napoca, Romania.

E-mail: joseacanalesl@gmail.com

ERASMUS+ BLENDED INTENSIVE PROGRAMMES – A PERSONAL PERSPECTIVE

Raluca GHENȚULESCU

Abstract: Erasmus+ programmes are a good opportunity for students and teachers from different European countries to meet and share ideas. The Technical University of Civil Engineering of Bucharest (UTCB) currently has 93 bilateral agreements with European and non-European universities, out of which 60 are involved in the Erasmus+ program. Frederick University in Cyprus has recently signed such an agreement with UTCB and I was one of the teachers invited to attend the blended intensive program (BIP) on Law and Ethics, held in Nicosia between the 2nd and the 6th of May 2023. In my opinion, it is interesting to share my experience with other fellow teachers and researchers in the field of Ethics, in order to encourage them to take part in such programs, which are a chance to improve their knowledge and teaching skills, as well as to socialize with students and teachers from other countries and develop intercultural communication. Therefore, this article, written in the form of a diary, is meant to present in detail the five-day program of activities on the general topic of Law and Ethics in the European Union.

Keywords: *Law and ethics; Erasmus+; blended intensive programme; training mobility; democracy*

There are some things you can't share without ending up liking each other. (J.K. Rowling, 1997)

Introduction

Erasmus+ Blended Intensive Programmes (BIPs) are short programs dedicated to both training and teaching, with face-to-face or online participation. These programs usually include challenge-based learning, involving transnational and transdisciplinary teams that closely cooperate in order to address legal, moral or societal challenges identified by the representatives of certain institutions, regions or countries.

The Erasmus+ BIP, initiated by Frederick University, was entitled 'Law and Ethics in the Digital Era' and included 20 participants from five countries: Cyprus, Greece, Portugal, Romania and Slovakia. Romania was represented by a delegation composed of five participants: two teachers (my colleague, who teaches Ethics and academic integrity at the Master programs of UTCB), myself, who teach Ethics at the Doctoral School of UTCB, and three students

(one from the Faculty of Civil, Industrial and Agricultural Buildings, one from the Faculty of Roads, Bridges and Railways and one from the Specialization of Translation and Interpretation, who simultaneously studies Law at the University of Bucharest).

Unlike many other Erasmus+ mobilities, which focus on teaching and imply delivering a certain number of lectures and seminars, the one in Cyprus included only training activities, organized with a view to improving the teachers' and students' knowledge in the fields of law and ethics. The participants were therefore expected to provide an insightful input related to the content delivered.

The activities proposed in the program were workshops, presentations and roundtable discussions on topics related to present and future legal and ethical challenges in the European Union, such as the continuous development of human rights and democracy, digitalization and cybersecurity and the abolition of corruption and discrimination.

Besides the main activities, which took place in Frederick University's campuses in Nicosia and Limassol, the program contained cultural visits and sports events, in both Nicosia and Larnaca. The entire schedule was packed with interactive activities, which proved to be very interesting and useful for our professional development as teachers of ethics and academic integrity, for our cooperation with our students, whom we had the chance to know better, as well as for the enrichment of our network of potential collaborators in this field.

As mentioned on the website of the university, this Erasmus+ programme aspired "to constitute a source of knowledge and a fruitful educational program as well as a unique experience of exchanging best practices among different cultures and legal systems" (Frederick University. 2023, June 25). It was designed as a cooperation program between various EU member states, with a view to helping them implement the European Digital Agenda in compliance with all the legal provisions and ethical norms of the European countries.

The workshops and roundtables focused on topics like the legal aspects of artificial intelligence, the role of AI in contemporary society, the impact of digitalization and the protection of privacy, legality and safety on social networks and the way in which various political events were covered in the media, from the invasion of Cyprus by Turkey in 1974 to the invasion of Ukraine by Russia in 2022.

Each of the five days dedicated to this BIP was related to one or several of these issues. Personalities in the field of law and ethics from Cyprus and the other countries delivered speeches, launched topics for debates, organized role plays or games and, generally, created a proper atmosphere for fruitful discussions, as the following sections of this article are going to show.

1. Day 1 – Interactive games

The activities started on the very first day of our arrival in Cyprus with a networking game, in which each participant had to describe their country in only three words and to say something they know about another country involved in the program. This gave us the chance to know each other and to find out how our country is perceived by other nations. Most participants knew that Romania is famous for its food, wines, the Danube Delta, the ski slopes (Poiana Braşov and Transalpina), the seaside resorts (Mamaia and Vama Veche) and, of course, Dracula.

The second half of the first day was dedicated to a team building game organized by the delegation from Slovakia. They proposed us to choose a team, either "Big Brothers" or "Little Sisters", and to think of arguments for and against the idea of placing cameras everywhere as a means of protection.

First of all, we thought of the main definitions and theories on surveillance, in order to provide a theoretical background to our presentation. Usually defined as "close observation of a person or group, especially one under suspicion" (surveillance (a), n.d.) or as "the act of carefully watching someone or something especially in order to prevent or detect a crime" (surveillance (b), n.d.), surveillance is no longer applied to people under suspicion, but to everybody, everywhere. According to David Lyon, one of the contemporary theorists of surveillance technologies and their impact, surveillance is "the focused, systematic and routine attention to personal details for purposes of influence, management, protection or direction" (Lyon, 2007: 14).

The main metaphor used when talking about surveillance is the Panopticon – Jeremy Bentham's 18th-century model of an institutional building (usually it is referred to as a prison, but it could also be a school or an asylum), in which the inmates think they are constantly watched, even if they cannot actually see their guards. The fact that they do not know exactly when and by whom they are watched makes them more compliant as if they were watched all the time. The same idea appears in Michel Foucault's works, which dwell on the relations of power within various models of government, and in George

Orwell's novel, *1984*, in which the fear of being constantly monitored turns surveillance into a form of torture.

The conclusions we drew after revisiting all these theories were that:

- 1) surveillance could take the form of both a physical, visible exertion of authority (e.g. the placement of cameras everywhere) and a mental, invisible pressure (e.g. the constant idea that people are monitored by means of their mobile phones, credit cards, activity on social networks, etc.);
- 2) modern states, especially the USA and the European countries, enable many institutions to monitor their citizens in the name of security;
- 3) surveillance is regarded by many people as an instrument of power and authority rather than as a means of protection and, consequently, it is perceived as something malicious and negative rather than beneficial.

After writing down all our ideas, we had to draw a poster in which to express them visually, so that the other team could understand what we had thought of. As I was a member of the "Little Sisters" team, I was supposed to plead against the video surveillance of the population, due to legal and moral reasons, such as the invasion of privacy, the doubts concerning those who had control over these images, the discomfort created by the presence of CCTV everywhere, etc.

Based on our previous brainstorming, our team, in which, fortunately, there was a graduate from a college of arts in Bratislava, Slovakia, decided to use as a representative image for our poster a puppet, handled by an invisible controller and bearing on its hat an inscription with the question: "Who controls the controllers?" Our spokesperson was a master student from the Faculty of Law in Porto, Portugal, who convinced the audience that the excess of video surveillance was wrong since it might lead to abuses from the "controllers" – the authorities in charge with the protection of the population.

The "Big Brothers" team had to accept we were right: the overuse of cameras and other monitoring devices was generally perceived as intrusive rather than protective.

2. Day 2 – Presentations about digitalization and its ethical implications

The second day of the BIP in Nicosia was dedicated to some presentations on the topics of online privacy and security. The issues brought to our attention by Konstantinos Kouroupis, Ph.D., Assistant Professor of European Law and Data Rights Law at Frederick University and coordinator of the BIP, Dimitrios Devetzis, Ph.D., Assistant Professor of Law at Frederick University, and Ioannis Iglezakis, Ph.D., Professor of Law and Computer Science at the Faculty of Law at the Aristotle University in Thessaloniki, Greece, were the legal and moral aspects of surveillance in the digital era, with respect to the protection of human rights and the European citizens' freedom of expression.

As declared by Professor Kouroupis from the very beginning of his presentation, "the program's ultimate goal is to provide knowledge in exploring our digital world. We also aim to raise awareness on crucial legal, social and ethical issues" (Kouroupis, 2023). His presentation, entitled „Facial Recognition and Video-surveillance“, explored the myths and realities about digital awareness and, starting from four scenarios, in which terrorist attacks or bank robberies could be prevented by facial recognition, introduced the legal and ethical aspects of video-surveillance in public places in the European Union and drew the conclusion that mass surveillance systems could function only if the principles of GDPR were complied with and the authorities used the images only for protecting the citizens, not for limiting their rights and freedoms.

Professor Devetzis' presentation focused on the economic implications of digital services and launched an interesting debate whether data were the new currency of the European Union. Some of the participants shared the speaker's view that there are no "free" services on the internet, since, in exchange for a certain kind of help (e.g. a useful application, a site providing information, a social network, etc.), our personal data is harvested and stored for later use, without our acknowledgement or consent. Other participants, however, were more optimistic and believed that "free" digital services were specially created for the development of our contemporary society, without requesting anything in exchange and without storing our personal information for unknown purposes. The heated debate continued even during the lunch break, with more arguments from either side.

In the afternoon, we attended Professor Iglezakis' presentation, which explored the legal implications of expressing various opinions in public, especially on the internet, where fake news and hate speeches could easily

spread uncontrollably, as the recent pandemic of COVID-19 has proved. Therefore, it is mandatory for the European legislators to regulate the rights and obligations of people who express their opinions in the digital environment and, more importantly, to hold them liable for the damages they might produce by their reckless discourses.

The conclusion of all the three presentations was that artificial intelligence could be an ally or a foe, depending on the way it is used, and it is high time that the laws of the Member States of the European Union were harmonized, in order to include very specific provisions about the uses (and abuses) of AI in the contemporary society.

3. Day 3 – Debates on democracy and ethics

Our third day in Cyprus implied a trip to Limassol, where the other campus of Frederick University is located. The program's main event was the roundtable organized by Ms. Christiana Xenophontos, vice-president of the European Youth Council, whose guests were two Cypriot personalities in the field of law, ethics and politics, Mr. Andreas Kettis, Head of the European Parliament Office in Cyprus, and a former judge, Mr. Andreas Paschalides, one of the senior members of the Department of Law at Frederick University. The topics addressed by the three speakers, to which all the participants were invited to contribute, were democracy and ethics in contemporary Europe.

The roundtable was designed as a debate in the agora, in the pure Hellenic style. Each speaker launched an idea, brought arguments for and against it and then asked the audience to express their opinions, either supporting or combatting that idea. This was a very fruitful activity, since all of us had to think about both sides of a situation and come up with strong arguments, based on the realities in our countries and on the general European framework.

The main issues we addressed were democracy and corruption in the European Union and the main questions we answered were whether the general good could justify individual wrongdoings, whether the same rules should be complied with in all the similar cases and whether each nation's cultural specificity should be preserved or melted into the common European culture.

Each topic or question was illustrated with eloquent examples, based on the realities shared by the participating countries. For instance, the recent case of corruption in the Portuguese government, where eleven ministers and secretaries of state were accused of dishonest practices, was detailed by the Portuguese delegation, whereas the Russian invasion of Ukraine was

compared with the Turkish invasion of Cyprus. In both cases, the conclusion was that the European Union did not apply equal measures, since the European officials did not condemn corruption in Portugal as vehemently as corruption in Hungary, Bulgaria or Romania and did not provide any kind of support to Cyprus during the Turkish invasion in 1974, but they massively helped Ukraine to fight against Russia.

Despite the subjectivity of the opinions and the biased perspective on each participating country's role as a member-state of the European Union, the general idea was that not only the European legislation, but also the European mentality should change, in order to include diverse realities, to embrace all sort of cultures and to prevent corruption and discrimination at all levels.

After the roundtable and the visit of the campus in Limassol, we spent the rest of the day socializing and continuing the discussions on the interesting topics we had only partially covered.

4. Days 4 and 5 – Visits

On the first half of the fourth day, we visited the Parliament of Cyprus, located in the heart of Nicosia. It was a good opportunity for us to find out more about the history of this country, its politics and the social transformations it has experienced throughout the past few decades. The House of Representatives is a unicameral Parliament, whose members are elected every five years. All the national communities in Cyprus – the Armenian, Maronite and Latin Cypriots – are well represented, in a total percentage of 70%, whereas the other 30% of the seats are reserved for the Turkish Cypriots. Even if the Turkish representatives decided to resign from their positions in 1964, as a response to the intercommunal violences in December 1963, their seats have remained vacant up to this day, in accordance with the Constitution and for their potential re-election.

The initial number of the representatives in the House was 50 – 35 seats for the Greek Cypriots and 15 for the Turkish Cypriots. Nevertheless, in 1985, this number was increased to 80, due to the higher demand for international projects, parliamentary committees and other activities that implied the participation of a larger number of MPs (Cyprus Republic, The House of Representatives, n.d.).

The important lesson we learnt from this visit was that democracy should prevail in all contexts and the rights of the citizens should be granted even if their representatives whimsically decide to leave their positions. In this

respect, Cyprus is a model for many European countries, as it proves that even a small state, divided between two nations, could be a great example of how human rights and democratic values are respected.

After the visit to the Parliament, we spent the second half of the day in Ayia Napa, the most famous seaside resort in Cyprus. It was another good opportunity for us to talk to the members of the other delegations in a less formal context and to think of various common events we could organize in the future, within several European projects. For example, we invited the professors and students from the other countries to attend the conference organized in November 2023 by UTCB's Centre of Research in Applied Ethics, which we represented as founding members.

The last day of the BIP in Cyprus was dedicated to a trip to Larnaca, where we had the chance to engage in different sports activities and to socialize more. It was the perfect time for drawing the conclusions of the project, to launch invitations to other events organized by each of our host universities and to say goodbye both to the organizers, who were extremely hospitable, and to the other guests, who had already become our friends and collaborators.

Conclusions

Since I came back home, I have thought about the many ways in which I could value my experience in Cyprus for improving the course of Ethics and academic integrity that I have been teaching for five years at the Doctoral School of UTCB.

The knowledge I have gained in the fields of law and ethics – two domains which I, as a philologist, still have to learn a lot about – is priceless and I can use it not only for the abovementioned course of Ethics, but also for the courses and seminars of specialized translations that I currently teach at UTCB's Specialization of Translation and Interpretation. The specialists in these fields – professors, judges, lawyers, economists – with whom I interacted during the BIP in Cyprus were so kind as to share their extensive theoretical and practical knowledge with me and to provide me with a lot of materials (e.g. Power Point presentations, handouts, brochures, books, etc.) that I can use both for preparing my classes and for broadening my horizons.

The information contained in the presentations delivered during the second day of the program regarding the European legislation on data protection and digital services is extremely useful for me, as I can better explain to my

students the concepts of digital awareness and data currency, together with their implications on privacy and security. As doctoral students, they are usually afraid that their research projects, carried out via the internet, might become the object of intellectual theft and, therefore, they are highly interested in the legislation that might protect their rights should they become the victims of plagiarism or copyright infringement.

The interesting discussions we engaged in during the third day of this BIP have offered me a model for organizing some of my lectures of Ethics and academic integrity in the form of Socratic debates, in which students could bring arguments for and against the same idea, to better understand all the implications of a certain situation and to keep an open mind towards the positive and the negative aspects of the same reality.

Finally, yet importantly, the visits to the Cypriot House of Representatives, to the campuses of Frederick University in Limassol and Nicosia, and to the seaside resorts of Larnaca and Ayia Napa have played an essential part in my getting familiar with a country that I did not know too much about, but which I discovered to be a model of democracy, ethnic, religious and political tolerance, cultural diversity and academic development.

The entire BIP in Cyprus was a positive experience and I strongly recommend teachers, researchers and students to take part in as many programs of this kind as possible, to value all the opportunities they have for sharing ideas and opinions with the representatives of other academic institutions and to fully engage in all the formal and informal activities implied by such a mobility.

References

- Bentham, J. (1995). *The Panopticon Writings*. London: Verso.
- Cyprus Republic, The House of Representatives. (n.d.). Historical Overview. Retrieved from <https://www.parliament.cy/en/house-of-representatives>.
- Frederick University. (25 June 2023,). Law and Ethics in the Digital Era. Retrieved from <https://www.frederick.ac.cy/en/latest-events/226-frederick-university-is-hosting-an-erasmus-bip-on-law-and-ethics-in-the-digital-era>.
- surveillance (a). (n.d.). In *American Heritage Dictionary*. Retrieved from <https://ahdictionary.com/surveillance>.
- surveillance (b). (n.d.). In *The Britannica Dictionary*. Retrieved from <https://www.britannica.com/dictionary/surveillance>.
- Kouroupis, K. (2 May 2023,). Law and Ethics in the Digital Era. Retrieved from <https://www.frederick.ac.cy/en/latest-events/226-frederick-university-is-hosting-an-erasmus-bip-on-law-and-ethics-in-the-digital-era>.

Lyon, D. (2007). *Surveillance Studies: An Overview*. Cambridge, United Kingdom: Polity Press.

About the author

Raluca GHENȚULESCU – Associate professor, Ph.D., the Department of Foreign Languages and Communication, the Technical University of Civil Engineering of Bucharest, Romania.

E-mail: raluca.ghentulescu@utcb.ro

PROCEDURES ET APPROCHES TRADUCTOLOGIQUES DANS LA TRADUCTION EN FRANÇAIS DE 50 POÉSIES DE MIHAI EMINESCU PAR CINDREL LUPE ET TUDOR MIRICĂ

(TRANSLATIONAL PROCEDURES AND APPROACHES IN THE FRENCH
TRANSLATION OF 50 POEMS OF MIHAI EMINESCU BY CINDREL
LUPE AND TUDOR MIRICĂ)

Felix NICOLAU

Abstract: Cindrel Lupe and Tudor Mirică proposed the translation of fifty poems by Mihai Eminescu in a selection published by the Dublin publishing house Ithaca. These are small and medium-sized poems from the poet's various creative periods. My study takes into account aspects of stylistic and lexical deviation, as well as the interplay of equivalences achieved by means of compensations, substitutions and dramatic reductions. Micro-translation procedures are of less interest here, as they are determined by reasons of rhyme and rhythm. Both translators have chosen harmonious poems, with a classical perfection of prosodic structure, even if their message and imagery are generally romantic. Theirs is a musical translation, leaving aside some errors in French, and my analysis focuses on the (in)success of prosodic translation.

Keywords: *prosodic translation; Eminescu; translation techniques; untranslatability; stylistics*

Introduction

Une nouvelle traduction de cinquante poèmes de Mihai Eminescu est proposée par Cindrel Lupe et Tudor Mirică dans une sélection publiée par la maison d'édition dublinoise Ithaca. Il s'agit de poèmes de petite et moyenne taille issus des différentes périodes de création du poète. Mon étude prend en compte les aspects de la déviation stylistique et lexicale, ainsi que le jeu des équivalences réalisées au moyen de compensations, substitutions et réductions dramatiques. Les procédures de micro-traduction sont moins intéressantes ici, car elles sont déterminées par les raisons de la rime et du rythme.

Les deux traducteurs ont choisi des poèmes harmonieux, avec une perfection classique de la structure prosodique, même si leur message et leur imagerie sont généralement romantiques.

Dans le préambule du volume, les traducteurs disent : « Les signataires de cette édition ont été successivement proches en tant qu'élèves du même collègue, puis étudiants et amis à l'Institut d'Architecture de Bucarest » (Lupe

et Mirică, 2022 : 7). Cette incursion génétique me semble pertinente, car une traduction à quatre mains est à bien des égards similaires à un mariage réussi ou non, selon le niveau de communication des conjoints. Le palmarès des deux comprend 630 poèmes de 160 auteurs roumains classiques et contemporains. S'y ajoutent 850 traductions de 173 auteurs français de toutes les époques, ainsi que l'intégralité des poèmes, testaments et ballades de François Villon. Ainsi s'agirait-il d'un tandem formidable.

1. Les pièges et les inaccessibilités de la traduction prosodique

La traduction prosodique est davantage axée sur la recréation de la musicalité que sur les types d'équivalences les plus courants. La rime, le rythme, le mètre, les inversions, les métaphores et, en un mot, tout le bagage stylistique permettent de parler d'intraduisibilité. L'intraduisibilité ne signifie pas capitulation, c'est un repositionnement des données originales dans une équation textuelle qui doit essayer de se rapprocher tangentiellement du texte source. Les traducteurs ne peuvent pas assumer la position des réalisateurs qui n'utilisent le texte original que comme prétexte pour leur propre scénario ou pour une traduction intersémiotique, c'est-à-dire dans un autre registre de signes.

À ce sujet, Paul Ricoeur affirme « ... des plages d'intraduisibilité sont parsemées dans le texte, qui font de la traduction un drame, et du souhait de bonne traduction un pari... » (Ricoeur, 2004 : 11). Dans ces conditions, les traducteurs de textes à cadre prosodique doivent eux-mêmes être au niveau technique d'un poète dans ce domaine. Il est déjà connu que la formation d'un traducteur ou d'un interprète doit inclure la rhétorique et le style (stylistique), dans ses multiples facettes, et notamment celle de l'esthétique spécifique à la culture et l'évaluation des phénomènes rhétoriques et stylistiques. Dans la formation des traducteurs et des interprètes, une rhétorique intégrale devrait avoir une place fixe et obligatoire.

Vient ensuite la question du contexte, lequel est en constante évolution, comme le préconise Coșeriu : « Les figures de la rhétorique antique doivent être comprises comme des procédures textuelles (procédures de production et/ou procédures d'interprétation) dans lesquelles le rôle du contexte est systématiquement pris en compte »¹ (Coșeriu 2013 : 79).

La responsabilité est très grande car la traduction sera la carte de visite de l'écrivain dans un espace linguistique étranger. Une traduction défectueuse ou

¹ Ma traduction.

déformée est sûre d'aliéner les lecteurs qui entrent en contact avec elle. Une traduction publiée n'est donc pas une blague, car elle peut avoir des effets négatifs terribles. Les traducteurs doivent réviser leur travail sur une longue période et ne pas se précipiter pour le publier.

La traduction de la poésie harmonique, construite sur des effets musicaux particuliers obtenus par la rime et le mètre, exige, comme on le sait, le sacrifice partiel du message afin de recréer la sonorité. C'est sous cet angle que je me propose d'analyser ces traductions qui s'efforcent de préserver l'harmonie de l'original.

Le premier poème traduit est « Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie » (1867) / « Ce que je te dédie, ma douce Roumanie ». Dès le titre, on peut constater un rétrécissement de la portée sémantique du verbe avec des implications du lien sentimental du poète avec sa patrie. « Brațele nervoase, arma de tărie » / « Que de bras nerveux, l'arme de l'énergie » (Lupe et Mirică, 2022 : 7-9). La traduction ressent le besoin de préfixer la conjonction « que », ce qui entraîne un changement de rythme et de mesure. En remplaçant l'attribut du nom prépositionnel « de tărie » / « de fortitude » par l'attribut « l'énergie », on obtient une modernisation lexicale, mais aussi un remplacement de l'effet par la cause.

Dans le verset « La trecutu-ți mare, mare viitor ! » / « À ton grand vécu, un plus grand avenir ! », le remplacement du substantif « trecut » par le participe « vécu » a pour effet inverse d'archaïser et d'ennoblir.

Une tendance à ennoblir le message est également visible dans la traduction du substantif « fii » par « dauphins » : « Dacă fiii-ți mândri aste le nutresc » / « Si tes fiers dauphins le souhaitent ainsi » (Lupe et Mirică, 2022 : 9). L'effet n'enlève rien au message, c'est acceptable. Plus important encore, la traduction ne parvient quand même pas à rendre la forme archaïque du pronom démonstratif « aste » (Lupe et Mirică, 2022 : 9). Mais peut-être que cet effet ennoblissant signifie-t-il une approche familière pour les publics francophones, celui de France, non pas des colonies.

Gouadec affirme :

En fait, la traduction ne peut pas se réduire au passage d'une langue à une autre : elle nécessite toujours une adaptation complète du document d'origine à un public qui se caractérise par des habitudes différentes, des goûts différents, des modes de pensée différents, des comportements différents. Un public, donc, qui devra recevoir le

document traduit comme si ce dernier avait été rédigé par quelqu'un de même culture. (Gouadec, 1989 : 16)

L'intention des traducteurs est donc louable.

Dans la troisième strophe, une sensation physique est remplacée par un mouvement spatial : « Dintre chinuri ce mă-neacă » / « Des tortures qui s'épanchent » ce qui n'est pas grave, pour ainsi dire.

« Cugetările sărmanului Dionis » / « Cogitations de l'humble Dionis ». Une solution intéressante se trouve dans la deuxième strophe du poème sur la pauvreté abjecte d'un poète : « Un regat pentru-o țigară, s-umplu norii de zăpadă/ Cu himere!... Dar de unde ? » / « Un royaume pour une seule clope, pour combler les nues de neige / De chimères!... Mais, que dalle ? » (Lupe et Mirică, 2022 : 13). « Que dalle » est une locution adverbiale et Larousse l'indique comme ayant une origine inconnue, bien que certaines recherches la fassent dériver du breton, d'autres du romani, mais l'important est que la traduction a atteint une localisation parfaite.

« Floare albastră » / « Fleur bleue » (1873). La deuxième strophe compense le rythme et la mesure : « Și câmpiile asire / Și întunecata mare » / « Toutes les plaines Elysées / Sombre mer et ses chimères ». L'opération est risquée, car elle suppose qu'il y aurait plusieurs paradis en parallèle : « toutes ». Mais pour les Grecs anciens c'était plutôt Hadès qui avait plusieurs couches.

Dans la troisième strophe, cependant, il y a une sous-compensation de la même équivalence prosodique : « Piramidele-nvechite / Urcă-n cer vârful lor mare » / « Pyramides obsolètes / Montent vers le ciel leurs cimes » (Lupe et Mirică, 2022 : 18-19). L'image est grandiose et contrefactuelle, car la plus petite partie d'une pyramide est exactement son sommet.

Si l'on abuse de la sur/sous-compensation, le risque de sur-traduction devient imminent, comme le souligne Gouadec : « À la condition qu'il soit incapable de traduire une connaissance ou des expressions acceptables dans la langue d'arrivée, certains qui passent pour des traducteurs commettent des fautes de trahison et d'infidélité en accédant à la sur-traduction ». (Gouadec, 1989 : 6)

« Privesc orașul furnicar » / « Je mire la ville fourmilière ». Un changement de registre est proposé lorsque la traduction remplace un terme sans sur-signification, « chip », par « masque » : « Pe strade largi cu multe bolți / Cu căte-un chip l-al stradei colț, » / « Sur larges rues de voûtes tendues » (Lupe et Mirică, 2022 : 13).

« Făt-Frumos din tei » (1875) / « Le Prince Charmant du tilleul ». Dès le premier vers, le traducteur fait abstraction des accessoires du poème en remplaçant le substantif « leagăn » par « naissance ». « Blanca, află că din leagăn » / « Blanca, sache que de naissance » (Lupe et Mirică, 2022 : 26-27). La charge sémantique reste la même, mais la fonction poétique est mise à l'écart. En guise de compensation, la ligne suivante pratique une intensification qualitative : « Domnul este al tău mire » / « Dieu est ton mari louable » (Lupe et Mirică, 2022 : 26-27). Bien sûr, Dieu en tant qu'époux n'a pas besoin de support adjectival, mais la traduction de la prosodie s'oriente souvent vers des solutions pléonastiques.

La deuxième strophe utilise les mêmes stratégies de traduction. Le premier couplet fait passer un établissement spécifique dans le registre nominal commun : « Mâni în schit la sfânta Ana » / « Demain même dans un saint cloître » (Lupe et Mirică, 2022 : 26-27). Je n'ai pas besoin de mentionner l'échec de la traduction du terme archaïque « mâni », qui dans l'original n'a pas seulement une fonction musicale, mais donne aussi une atmosphère médiévale mystique.

Le deuxième verset recourt à une intensification hyperbolique-métaphorique réussie : « Vei găsi la cel din stele / Mângâierea vieții tale » / « Trouveras le roi des astres / Le soulagement de ton être » (Lupe et Mirică, 2022 : 26-27).

Le dernier vers du quatrain, qui est la deuxième strophe, apporte à la traduction une imprégnation éthique inexistante dans l'original : « Mântuirea feței mele » / « Le salut de mon désastre » (Lupe et Mirică, 2022 : 26-27). Dans le même temps, une métaphore métonymique d'une élégante simplicité est sacrifiée.

« Ai noștri tineri » (1876) / « Nos jeunots ». Dans l'ouverture de la deuxième strophe du poème, les traducteurs préfèrent une inversion syntaxique qui met en évidence la situation qualitative du sujet projeté au pluriel, alors que dans l'original c'est le récepteur de l'action qui compte, le complément indirect : « La ei își cască ochii săi nerodul » / « Maint sot écarquille ses yeux mirant leur faces » (Lupe et Mirică, 2022 : 34-35).

Le dernier vers du quatrain apporte une localisation inspirée : « Ei toată ziua bat de-a lungul Podul » / « Le jour entier aux Champs leur vie se passe ». « Podul » / « Le pont » dans l'original peut faire référence à la célèbre région de Bucarest Podul Mogoșoaiei où le bon monde avait l'habitude de se promener dans leurs carrosses, mais il peut aussi faire référence à une artère centrale de l'époque construite avec des poutres en bois. Ce n'est donc pas un « pont »

/ « pod » en tant que tel, ou est-ce quelque chose de plus qu'un pont. Il était naturel qu'en traduction « pod » devienne « Champs(-Élysées) », donc toujours une promenade centrale. Mais l'expression « aux Champs » signifie aussi rendre les honneurs militaires, dans le sens de battre le tambour ou sonner le clairon (aux champs, s.d.), donc une situation de cérémonie plutôt bruyante. Mais n'oublions pas qu'« Aux champs » est aussi le titre d'un poème de Victor Hugo, tiré de *L'art d'être grand-père* (1877). En outre, « Aux Champs » est une nouvelle de Guy de Maupassant publiée en 1882. Enfin, « Aux Champs » est également une nouvelle d'Émile Zola, publiée en 1883. Donc une polysémie presque infinie et un peu risquée.

« Codrule, Măria-Ta... » / « Sylve mienne, Votre Altesse... » Dès le début du poème, les traducteurs optent pour une appropriation du paysage : « Codrule, Măria-Ta » devient « Sylve mienne, Votre Altesse... ».

« Că nimic n-oi strica/ Fără num-o rămurea, / Să-mi atârî armele-n ea » / « Je n'en causerai détresse, / Pour mes armes seulement rabaisse » (Lupe et Mirică, 2022 : 36, 37). Il est clair que les traducteurs ont recours à une série de compensations dont l'effet musical est garanti, bien qu'en dehors de la mesure de l'original. Le nom « détresse » remplace le verbe « a atârî » / « pendre », mais il est bien connu qu'en français la substantivation est un phénomène courant. « Rabaisse » élimine le caractère suggestif de l'acte non nommé en roumain. Mais les créations sont naturelles dans le processus de traduction.

« Cântecul lăutarului » / « Une chanson du ménétrier ». Un adjectif à connotation affective, « sărmană » / « pauvre », d'étymologie bulgare, « сиромах » (« siromah »), est neutralisé par un latinisme de conséquence : « subsiste » : « Ca povestea cea sărmană » / « Tel qu'un conte qui subsiste » (Lupe et Mirică, 2022 : 11).

Et la deuxième strophe du poème parvient à une neutralisation de l'image : « Sunt ca lira spartă-n stâncă » / « Suis-je une lyre moribonde ». L'inversion verbe-sujet révèle l'intention de questionner, pourtant la strophe a été conçue dans l'affirmatif. Ce détournement est visible à la fin de la même strophe : « Sunt ca moartea între vii » / « Suis-je mort parmi les vivants ? ». La vision spectrale est ainsi perdue. De plus, les traducteurs pulvérisent la métaphore macabre en remplaçant le complément « moartea » / « la mort » par le nom prédicatif « mort » / « mort » (Lupe et Mirică, 2022 : 11).

Le deuxième vers de la première strophe ne rend pas compte du groupe pronominal-verbal initié par une négation « n-o-a-nțele ». Il s'agit d'un

langage familier et d'une expression folklorique. L'équivalent français a un ton didactique : « Care nimeni n-o-a-nțele » / « Que personne n'a compris » (Lupe et Mirică, 2022 : 11).

Au moins étrange est la traduction du substantif « eres » (rêve, histoires) par « hérésie », bien que dans un autre poème les traductions trouveront le sens approprié : « Cum prin secolii un eres » / « Comme les siècles une hérésie ».

Dans la strophe suivante, le nom « stâncă » est sacrifié, connotant la violence de la douleur du poète, au profit d'un adjectif désignant la sensation opposée, la douceur, la fin : « Sunt ca lira spartă-n stâncă » / « Suis-je une lyre moribonde » (Lupe et Mirică, 2022 : 11).

Au quatrième vers de la même strophe, il y a une annulation de la personnification métaphorique, ce qui affaiblit l'effet du vers : « Sunt ca moartea între vii » / « Suis-je mort parmi les vivants ? »

Dans la strophe suivante, le sens tactile de la dégustation est modifié et donne de la plasticité à une description abstraite. Le verbe « a se-neca » est abandonné au profit d'un verbe d'étirement « s'épancher ». En outre, dans le verset suivant, la substance sacro-sainte « mir » est remplacée par le banal « le chrême pur », et au verbe tactile « a sorbi » est préféré « siroter » : « Eu sorbeam mirul curat » / « Moi le chrême pur sirotais ». L'objectif est de s'adapter à la métrique du poème.

« Lacul » / « Le lac ». Dans la troisième strophe, une sophistication de la sémantique sonore est utilisée : « Îngânați de glas de ape » devient « Vagues nous fredonnant leurs âmes » (Lupe et Mirică, 2022 : 40), ce qui implique une vision animiste, non seulement personnifiante, et pneumatologique.

« Pierdut în suferința... » / « Perdu dans le supplice... ». Le traducteur pratique une décompensation lorsqu'il extrait l'agent d'une comparaison, en l'annulant : « M-am înclinat ca magul la soare și la stele » / « Au soleil et étoiles j'ai mendié clémence » (Lupe et Mirică, 2022 : 42-43). Cette élimination est évidemment due à des exigences métriques et a pour effet d'appauvrir le super-sens, puisque le Mage est une figure importante du romantisme européen et d'Eminescu, en particulier dans les poèmes posthumes de grande envergure.

Dans ce poème cependant, une traduction bizarre d'un terme technique apparaît : « Zadarnica mea minte de visuri e o schele » (Lupe et Mirică, 2022 : 42-43) (avec le nom au pluriel accordé avec le verbe et l'article non fixé au singulier, phénomène propre à l'ancienne langue dans le traitement des néologismes non encore fixés). Ou encore, « schelă » (au singulier) vient du

français « échafaudage ». Mais les traducteurs le traduisent par un terme médico-psychologique : « Zadarnica mea minte de visuri e o schele » / « Ma vaine intelligence aux rêves est une séquelle ». Incompréhensible.

« E vremea colindelor » / « C'est le temps des cantiques » (1878). Le poète commence le poème par une répétition musicale, « Colinde, colinde », mais les traducteurs, anticipant la rime embrassée par le troisième vers, ont besoin d'une compensation qu'ils construisent tautologiquement en mentionnant le sens récepteur « Des cantiques, on entend ». Dans le vers suivant, la compensation pour des raisons prosodiques est réalisée par l'hyperbole : « E vremea colindelor » / « Et c'est leur temps de gloire » (Lupe et Mirică, 2022 : 44-45). La mesure aussi est modifiée par l'ajout de la conjonction « et ».

« Fiind băiet... » / « Gamin étant... » Là où ces traductions souffrent, c'est dans les archaïsmes roumains, que les traducteurs parviennent rarement à rendre par des archaïsmes français. Par exemple : « Astfel ades eu nopti am mas » il est réfracté, non réfléchi, dans le lexique neutralisé moderne : « Ainsi passai-je nuits entières des fois » (Lupe et Mirică, 2022 : 48-49).

« Povestea codrului » / « Conte de la Forêt ». Les archaïsmes localisés, comme on le sait, sont très difficiles à traduire. C'est le cas de « Vezi bejanii de albine » / « On voit de voltiges d'abeilles » (Lupe et Mirică, 2022 : 50-51), où l'on assiste à un renouvellement aigu du lexique.

« Afară-i toamnă » / « Automne dehors » (1879). Eminescu est également remarquable pour sa maîtrise d'une intimité apparemment superficielle, mais en réalité riche en tendresse. Par exemple, le vers « Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri » / « Tu perds ton temps en rêveries naïves » (Lupe et Mirică, 2022 : 54-55) est difficile à rendre comme atmosphère et puis la traduction élève le niveau de sens et le romantise.

Naturellement, les textes traduits sont beaucoup plus nombreux et les solutions proposées par les traducteurs sont soit séduisantes, soit moins heureuses, mais l'espace ne permet pas de les détailler.

Conclusions

Comme l'a remarqué Ricoeur, la traduction poétique est avant tout un art du décodage marqué par l'esthétique. La double structure du langage poétique, référentielle et stylistique, exige une certaine psychologie du traducteur et un sens esthétique développé (Ricoeur, 2004 : 4). C'est ce qu'ont fait les deux traducteurs impliqués dans ce projet. Il existe d'innombrables traductions de l'œuvre de Mihai Eminescu et la plupart d'entre elles sont malheureuses,

marquées « d'une mauvaise compréhension, notamment une maîtrise de la langue de départ ou des connaissances extralinguistiques insuffisantes, une mauvaise qualité du texte de départ ou des fluctuations d'attention chez le traducteur » (Marchand, 2011 : 732). Ce n'est pas le cas ici. Les hésitations dans la traduction sont rares et le plus souvent les solutions proposées sont optimales pour restaurer la musicalité du texte original, un aspect très important pour la création d'un poète complexe, romantique-classique-baroque comme fut Eminescu. Leur effort pour pratiquer la traduction est bienvenu et peut certainement attirer de nouveaux lecteurs pour l'écrivain roumain dans l'immense bassin de la langue française.

Bibliographie

- aux champs. (s.d.). La langue française. Disponible à <https://www.lalanguefrancaise.com/dictionnaire/definition/aux-champs#0>
- Coşeriu, E. (2013). *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului*. (Version en roumain et index par et A.-M. Prisăcaru, postface par E. Munteanu). Iași : Editura Universității « Alexandru Ioan Cuza ».
- Gouadec, D. (1989). *Le traducteur, la traduction et l'entreprise*. Paris : Afnor.
- Kayra, E. (1998). Le langage, la poésie et la traduction poétique ou une approche scientifique de la traduction poétique. *Meta*, 43(2), 254–261. <https://doi.org/10.7202/003295ar>.
- Lupe, C. et Mirică, T. (2022). *Mihai Eminescu 50 poésies*. Dublin : Ithaca Publishing House.
- Ricoeur, P. (2004). *Sur la traduction*. Paris : Bayard.

About the author

Felix NICOLAU is a professor at the Technical University of Construction of Bucharest, Department of Foreign Languages and Communication, and lecturer of Romanian Language and Literature at the Complutense University of Madrid. He is associated with the Romanian Language Institute in Bucharest and with the Doctoral School of the "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, Romania. He is the editor of the *Swedish Journal of Romanian Studies* at the University of Lund, Sweden, where he taught for 4 years, and of Madrid based literary magazine *Littera Nova*. He has published several books of poetry and two novels: *Kamceatka. Time is Honey, Pe mâna femeilor, Tandru și rece, Bach, manele și Kostel, Cucerirea râsului, Salonul de invenții*, as well as theoretical books: *Ingen fara pâ takeț/ Totul e sub control. Lăr dig rumănska/ Învață limba română; You Are not Alone. Culture and Civilization, Morpheus: from Text to Images. Intersemiotic Translation; Take the Floor. Professional*

*Communication Theoretically Contextualized; Cultural Communication:
Approaches to Modernity and Postmodernity; Homo imprudens.*

E-mail: felixnicolau1@gmail.com

REPRESENTATIONAL CHOICES OF THE VISIT OF KING CHARLES III TO ROMANIA IN JUNE 2023 IN THE SPEECHES OF PRESIDENT KLAUS IOHANNIS AND KING CHARLES III – A COMPARATIVE APPROACH

Marina-Cristiana ROTARU

Abstract: The aim of this paper is to compare and contrast two speeches, the speech of the Romanian president, Klaus Iohannis, and the speech of the British monarch, King Charles III, on the latter's unofficial visit to Romania between 2-5 June 2023. The analysis focuses on their discourse regarding the royal visit and on how the king's attachment to this country is reflected in the presidential speech and the monarch's speech. We will draw mainly on the concepts of material action, semiotic action and reaction proposed by Theo van Leeuwen in order to identify the manner in which social action is represented at text level. We will also use van Leeuwen's taxonomy to show how the king's attachment to Romania is revealed in the text.

Keywords: *discourse analysis; semiotic action; reaction; hedging; President Klaus Iohannis of Romania; King Charles III of the United Kingdom*

Introduction

This paper aims to illustrate how the visit of King Charles III to Romania and his fondness for the country are represented at text level in the speeches of the Romanian president, Klaus Iohannis, and of the king of the United Kingdom on the occasion of the latter's unofficial visit to Romania in June 2023, shortly after his coronation. Although the royal visit was a private one, the monarch was received by the Romanian president at the presidential palace in Bucharest with the state protocol worthy of an official visit. The two heads of state delivered their speeches before an audience made of members of the Romanian government and parliament and other representatives of the Romanian establishment as well as representatives of various faiths in Romania.

Our analysis is based on a contrastive approach of the two speeches, which illustrates two different manners of representation: a more restrained manner (the president's), and a more demonstrative manner (the king's). This investigation is circumscribed to Theo van Leeuwen's proposed tools for critical discourse analysis, mainly the concepts of "social practice", "semiotic action" and "reaction". We apply these analytical tools to the two texts in order to illustrate how the two heads of state reflect the royal visit in their speeches.

1. The analytical framework

Social practices are defined by Theo van Leeuwen as “socially regulated ways of doing things” (van Leeuwen, 2008: 6) and “regulated” is understood here in its current sense as “controlled”, “maintained” or “adjusted”. But van Leeuwen also draws attention to the fact that social practices can be controlled and maintained or adjusted in various degrees by numerous means such as “through strict prescription, or through traditions, or through the influence of experts and charismatic role models, or through the constraints of technological resources used” (van Leeuwen, 2005 cited by van Leeuwen, 2008: 7).

Social practices are made up of various constitutive elements, such as participants, actions, times, locations, various eligibility conditions, resources such as tools and materials in order to be performed (van Leeuwen, 2008: 7-12). A visit, either official or unofficial, by a head of state to another country is a manifestation of a social practice. In our case, we are dealing with an unofficial visit of the British monarch. However, the manner in which the king was received by the Romanian head of state gave the event a semi-official tone. Such events are regulated, to use van Leeuwen’s term, by laws and state protocols, which indicate the participants, the location, the time, the language(s) used to communicate, and the resources needed to allow the event to unfold. State visits are planned with military precision and everything that is going to be communicated is rehearsed carefully while semi-formal or unofficial visits may give the participants more leeway to express themselves.

Any social practice rests on “a set of actions performed in a sequence, which may be fixed to a greater or lesser degree and which may or may not allow for choice, that is, for alternatives with regard to a greater or lesser number of actions of some or all of the participants, and for concurrence, that is, for the simultaneity of different actions during part or all of the sequence” (van Leeuwen, 2008: 8). In our case, the set of actions implies:

- the reception of the king at the airport;
- the transport of the royal party from the airport to the presidential palace;
- the king’s welcome by the president at the presidential palace;
- the singing of national anthems;
- the review of the guard of honour;
- the tête-à-tête meeting of the two heads of state;

- the delivery of their speeches.

In our investigation we focus on the analysis of their speeches. The kind of social action illustrated here is the action of delivering a message through which the two heads of state express their views regarding the visit.

According to van Leeuwen, social action can be divided into two categories: **material action** and **semiotic action**. The difference between the two types is the difference between “doing” and “meaning”. Hence, material action is an action “which has, at least potentially, a material purpose or effect” while semiotic action is a type of action “which does not” have such a purpose or effect (van Leeuwen, 2008: 59). Let us have a look at the following examples:

- a) King Charles III contributes, through his charitable organizations, to the conservation of the fortified Saxon churches in Transylvania.
- b) King Charles III expressed his disapproval of Nicolae Ceaușescu’s systematization policy which destroyed thousands of villages and rural households in Romania.

Example a) is an illustration of a material social action. The material purpose or effect of the king’s efforts is the conservation of the fortified churches of the Saxon communities in Transylvania. Example b) illustrates the semiotic social action, a type of action without a material purpose or effect.

Material action can be categorized as either transactive or non-transactive. Transactive material actions “have an effect on others” and “the ability to transact requires a certain power”. Consequently, the more considerable that power, the more considerable the effect that power can have on somebody or something. Non-transactive social actions do not have an effect (van Leeuwen, 2008: 60).

Semiotic action, too, can be divided into transactive semiotic action and non-transactive semiotic action. As in the case of material action, transactive semiotic action does have a certain effect, although this effect is not of a material nature while non-transactive semiotic action has no effect. Let us have a look at the following examples:

- c) The hosts greeted their guests.
- d) The king’s equerry coughed discreetly.

Both sentence c) and sentence d) are illustrations of semiotic actions. While example c) represents a transactive semiotic action (the act of greeting must have had some effect on the guests, but not necessarily a material one),

example d) represents a non-transactive semiotic action. At text level, transactive semiotic action "is realized through verbs of 'exchange' and 'transport', e.g. 'give', 'offer', 'receive', 'provide', 'supply', 'convey', 'put across'" (van Leeuwen, 2008: 61).

Semiotic action can also be manifest in other forms, such as **representation-within-representation**, which presupposes that the meaning intended by the speaker is embedded in another form of representation. This type of embedding often takes the form of a **quote**, "in which case it includes not only the meanings conveyed by represented social actors but also their wording". Van Leeuwen further underlines that "when there is a choice between quoting or not quoting, quoting may imply something like 'I could not have said it better myself' or 'No further comment or interpretation is needed'" (van Leeuwen, 2008; 61).

Social practices also manifest themselves through **reactions**. In order to differentiate between actions and reactions, van Leeuwen relies on Halliday and Matthiessen (2004), who maintain that the verbal group can express various types of processes: material, behavioural, mental, verbal, relational and existential (2004: 301). Mental processes as defined and characterized by Halliday and Matthiessen (2004: 301-302) can be regarded as forms of reactions.

Mental processes are processes of sensing, which express "our experience of the world of our own consciousness" in contrast with material processes which "are concerned with our experience of the material world" (Halliday and Matthiessen, 2004: 197).

At clause level, a mental process presupposes a subject, which is expressed by a nominal group "denoting a conscious being" and a complement "realized by a nominal group that can denote entities of any kind – animals [...], objects [...], substances [...], abstractions [...]" (Halliday and Matthiessen, 2004: 198).

Halliday and Matthiessen distinguish four types of mental processes (or reactions): **perceptive** (expressed by verbs like: "perceive", "sense", "see", "notice", "hear", "taste", "feel", etc.), **cognitive** (expressed by verbs like: "think", "believe", "suppose", "consider", "know", "understand", "realize", "appreciate", "guess", "reckon", "remember", "recall", "forget", etc.), **desiderative** (expressed by verbs like: "wish", "want", "desire", "would like", "long for", "yearn", "intend", "agree", "comply", "refuse") and **emotive** (expressed by verbs like: "like", "fancy", "love", "adore", "dislike", "hate", "detest", "despise", "loathe", "grieve", "regret", "enjoy", "relish", "marvel",

etc.) (Halliday and Matthiessen, 2004: 210). Drawing on Halliday and Matthiessen, van Leeuwen reduces the categories of mental processes to three: **affective**, **perceptive** and **cognitive** (van Leeuwen, 2008: 58).

Furthermore, Halliday and Matthiessen draw attention to the fact that the four mental processes identified may sometimes overlap: they “shade into one another”. For example, the perceptive process “I see”, meaning “I perceive visually” can also manifest a cognitive value in “I understand” (Halliday and Matthiessen, 2004: 210).

Hence, reactions, manifestations of mental processes, also contribute to the development of a social practice. In our analysis we will focus on one particular social action – the delivery of the speeches by the Romanian president and the British monarch.

2. The analysis of the two speeches

2.1 The analysis of the president’s speech

The presidential speech is characterized by a reserved tone. There are just a few instances of emotive reaction expressed at text level. The first one is introduced by an inclusive “we” (meaning the president and the whole country together): “We are honoured that the first visit abroad since Your Majesty’s coronation takes place in our country”¹. Other emotive reactions are expressed at the end of the text:

- e) “I am glad² to underline that 2023 is also a very important year for the relationship between Romania and the United Kingdom. We are celebrating 20 years since the launch of the Bilateral Strategic Partnership [...]”.

Here, the president underlines the political alliances between the two states, which highlights the official tone of the message. The choice of the adjective “glad”, which is more reserved than, for instance, “happy” or “delighted”, emphasizes the formality of the speech.

¹ An embarrassing error slipped into the presidential speech and was picked up by the media. King Charles III’s first foreign trip as monarch was not to Romania, but to Germany and took place at the end of March 2023.

² Our emphasis.

“I am pleased³ to also highlight today the special role of the Romanian community in the UK, counting over 1.2 million people, in developing the Romanian-British ties.”

In this sentence, the Romanian president presents himself as the spokesperson of the Romanians living and working in the United Kingdom and underlines the fact that it is a numerous community. The noun group “special role” remains a laconic wording, the president choosing not to make the Romanians’ “special role” more explicit.

Another way of expressing the Romanians’ feelings towards the royal visit is to use semiotic action instead of emotive reactions:

- f) “On behalf of all Romanians, I convey to Your Majesty our appreciation and gratitude⁴ for the genuine contribution in protecting and celebrating the values which are a core part of our national identity: nature, our country’s rural landscape and our rich cultural heritage.”

Here, the text introduces a transactive semiotic action – “I convey [...] our appreciation and gratitude” – in the form of a transactive verb (“convey”) and two nominalizations (“appreciation” and “gratitude”). The verbal structure reflects the official status of the host, that of head of state, in which capacity he can speak on behalf of the nation. The president may have opted for a more moving expression like “We appreciate and are grateful for the genuine contribution [...]” to underline the feelings of the country towards the guest. The nominalization, though it preserves the meaning of the utterance, renders it into a more neutral tone and highlights the conventionality of the presidential speech, typical of a state occasion, not of a private visit.

The ties of friendship between the king and Romania are underlined thrice by the president:

- g) “Welcome back to Romania, a country for which, over time, Your Majesty has developed a special attachment⁵!”
- h) “We are honoured that the first visit abroad since Your Majesty’s coronation takes place in our country. For Romanians, this is an extremely important message, that Your Majesty’s bond with these

³ Our emphasis.

⁴ Our emphasis.

⁵ Our emphasis.

lands remains as strong as ever⁶, even after having assumed your new responsibilities."

In the second example above, the president acknowledges, indirectly (by underlining the significance, for Romanians, of the king's return to their country) that the king is a staunch and enthusiastic advocate of Romania abroad.

The president further emphasizes the close bond between the king and Romania by making reference not only to the historical dynastic links between the Romanian royal family and the British royal family, but also by referring to the words of a Romanian villager who once met the king:

- i) "Speaking of the honour of having met Your Majesty in his village, he said that he did not need any translation, this is how strong these ties are⁷."

Here semiotic action is realized through rendition in the form of indirect speech. The president uses the reported words of a Romanian villager to underline how much the king is appreciated by common people in our country. Indirect speech, however, is more neutral in tone than direct speech or quoting, which tallies with the restrained style of the presidential message.

The significance of the royal visit, albeit a private one, is underlined in the presidential speech by direct reference to the king's firm support for various Romanian communities and values:

- j) "[...] the genuine contribution in protecting and celebrating the values which are a core part of our national identity: nature, our country's rural landscape and our rich cultural heritage".
- k) "You have reminded them how precious traditions, customs and crafts passed down from generations are".
- l) "Your Majesty's charitable Foundation has opened up the possibility to rediscover the Romanian village and contribute to its preservation [...]".
- m) "You have thus created special opportunities for the sustainable development of local communities".
- n) "Your Majesty's substantial, valuable and constant work to protect the environment and fight climate change has also been reflected in Romania".

⁶ Our emphasis.

⁷ Our emphasis.

- o) "You have made a priority of protecting the ecosystem and restoring our country's unique biodiversity".
- p) "Your Majesty's admiration for our landscapes, wildlife and majestic forests fuelled a permanent desire to protect this natural beauty".
- q) "We thank Your Majesty for being and remaining a great friend of Romania".

Of the 8 examples above, 5 are representations of material action (k, m, n, o, p). They represent what the king has done for Romania. Moreover, the material action illustrated above is of a transactive type, underlining the impact of the king's actions. According to Van Leeuwen, "the ability to 'transact' requires a certain power" (Van Leeuwen, 2008: 60). Hence, these transactive processes reflect the king's power to bring about change due both to his official status and his inner creed. Example l) ("You have reminded them [...]") is an illustration of a cognitive positive reaction to the king's involvement in the development of local communities. Example q) is an illustration of a semiotic action expressed metaphorically by means of the verb "fuelled", a wording which underlines the marked effect of the king's actions on local communities. In addition, the wording also depicts the king as a source of great inspiration for Romanians in their efforts to protect their natural heritage. Example r) is another exemplification of a semiotic action, giving voice to the Romanians' gratitude for having the king of the United Kingdom as their friend.

Overall, the presidential speech is characterized by a great degree of formality, expressed by a scarcity of reactions, a considerable number of material actions, nominalizations, and the use of indirect speech. Nevertheless, the speech aptly manages to represent the king as a strong advocate of Romania and to give voice to numerous Romanians' gratitude for having a staunch friend in the person of the British monarch.

2.2 The analysis of the king's speech

Charles III's speech, unlike the presidential speech, is a personal message from the king to Romanians. The private character of the royal visit allows the king to express and share his feelings for the host country in an unequivocal manner. The personal style of the speech is indicated by the use of personal pronouns, on the one hand, and reactions as representations of social action on the other hand.

2.2.1 The use of personal pronouns

The king's personal style in sharing his views on Romania is, at text level, expressed by the extensive use of the first-person singular pronoun, in its subject, object or possessive forms ("I", "me", "my"). In the 22 simple and complex sentences that make up the text of the speech, there are 33 uses of the first-person singular pronoun: 24 uses of the subject pronoun "I", 6 uses of the possessive pronoun "my" and 3 uses of the object pronoun "me". The tension between the public person (the monarch) and the private individual (Charles Windsor), palpable in official speeches delivered by the king in his official capacity as head of state, is not manifest here. The voice of the monarch faithfully echoes the voice of the private individual.

The first-person plural pronoun in its subject form ("we") and possessive form ("our") is also present in the text. There are 3 uses of "our" and 1 use of "we", all having an inclusive character. They appear in the paragraphs which refer to the diplomatic and military relationships between the two countries:

- r) "On my last visit here I was also able to see something of Romania's incredibly generous support to all our⁸ Ukrainian friends".

In this sentence, the king indirectly refers to the United Kingdom and Romania as NATO partners and allies of Ukraine.

- s) "Our⁹ bonds of friendship are as strong today as they have ever been in our¹⁰ long histories [...]".

Here, the king speaks diplomatically in the name of his kingdom and Romania together as partners and countries in a relationship strengthened by history.

- t) "I particularly wanted to remind the world of everything that has always made Romania such a special country. Today, we¹¹ need no reminding".

In this sentence the king speaks in the name of the whole world as a firm and powerful advocate of Romania.

⁸ Our emphasis.

⁹ Our emphasis.

¹⁰ Our emphasis.

¹¹ Our emphasis.

2.2.2 Reactions as representations of social action

The king's fondness for Romania is, at text level, illustrated by reactions – manifestations of mental processes. Of the 15 simple and complex sentences that can be regarded as expressions of mental processes,

- 7 can be categorized as emotive mental processes:
 - u) "I cannot describe what great pleasure it gives me¹² to be visiting Romania once again".
 - v) "I have had the joy of being able to travel¹³ widely across the country".
 - w) "I have met and been most impressed¹⁴ by a new generation of young, enterprising and resourceful Romanians [...]".
 - x) "I have also been inspired¹⁵ by the many people I have met who have tirelessly worked for others".
 - y) "As I have said before, I have come to love¹⁶ Romania".
 - z) "But most of all, I cherish¹⁷ my Romanian friends".
 - aa) "I am enormously grateful¹⁸ to many people in this audience for their help on so many occasions [...]".
- 5 can be regarded as perceptive mental processes:
 - bb) "[...] I felt a deep connection¹⁹ to Romania".
 - cc) "[...] I have always felt rather at home²⁰ in Romania".
 - dd) "This has afforded me the opportunity to witness²¹, at first hand, the extraordinary development which has taken place [...]".
 - ee) "On my last visit here I was also able to see²² something of Romania's incredibly generous support to all our Ukrainian friends".
 - ff) "I came to Romania all those years ago because I felt deeply for what so many Romanians had been through²³ since the Second World War [...]".

¹² Our emphasis.

¹³ Our emphasis.

¹⁴ Our emphasis.

¹⁵ Our emphasis.

¹⁶ Our emphasis.

¹⁷ Our emphasis.

¹⁸ Our emphasis.

¹⁹ Our emphasis.

²⁰ Our emphasis.

²¹ Our emphasis.

²² Our emphasis.

²³ Our emphasis.

This last complex sentence in the list of 5 perceptive mental processes can also be considered an emotive mental process due to the meaning of the verbal structure "I felt deeply for" which is synonymous with "I empathized deeply with".

- 2 can be regarded as desiderative mental processes:
 - gg) "I particularly wanted to remind²⁴ the world of everything that has made Romania such a special country".
 - hh) "I look forward to playing my part²⁵ in seeing them strengthen even further in the future".
- 1 can be regarded as a cognitive mental process:
 - ii) "I can scarcely believe²⁶ that twenty-five years have gone by since my first visit to this most remarkable country".

These mental processes or reactions underline the personal tone of the speech, in stark contrast to the almost dry, flat tone of the presidential speech.

It is also worth analysing how the king reveals what he feels for Romania. His feelings are revealed gradually. First, he acknowledges that he had "felt a deep connection to Romania" before he first visited the country. Then, he mentions that he "has always felt rather at home in Romania!" and justifies his attachment. And later he discloses his "love" for Romania:

- jj) "[...] I have come to love Romania²⁷ – your culture and art, your heritage and history, your sweeping landscapes and priceless biodiversity, this 'țară de glorie, țară de dor', if I may paraphrase your national poet, Mihai Eminescu".

2.2.3 Embedded representation

The king underlines his gradual attachment to Romania by using the verbal structure "I have come to love Romania". Hence, he reveals that his fondness for the country was not a love at first sight or a whim, but a feeling which was first nurtured by family, and which has been growing into a more intense affection since the king started to discover the country during his numerous visits. He then names the things that endeared Romania to him: "your culture and art, your heritage and history, your sweeping landscapes and priceless

²⁴ Our emphasis.

²⁵ Our emphasis.

²⁶ Our emphasis.

²⁷ Our emphasis.

biodiversity". Next, he introduces a quote from Mihai Eminescu's well-known poem, "Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie": "țara mea de glorie, țara mea de dor"²⁸. The king slightly adapts Eminescu's line to the context by eliminating the possessive pronoun "mea" (my): "țară de glorie, țară de dor"²⁹. Here, we are dealing with a meaning expressed by semiotic action in the form of an "embedded representation, representation-within-representation", structured as a quote (Van Leeuwen, 2008: 61). Van Leeuwen underlines that the preference for a particular quote indicates an option not only for the meaning carried by the quote, but also for the wording of the meaning (Van Leeuwen, 2008: 61). He further stresses that "When there is a choice between quoting and not quoting, quoting may imply something like 'I could not have said it better myself' or 'No further comment or interpretation is needed'" (Van Leeuwen, 2008: 61). Hence, the king underlines that his fondness for Romania could not have been better expressed by anyone, but Eminescu. The wording is also suggestive of the king's love for our country and its history: "țară de glorie" makes reference to Romania's history – a rich and captivating history which the king is knowledgeable about; while "țară de dor" may be interpreted as reflecting the king's feelings for a country which gradually revealed its beauty to him, making him return.

2.2.4 Hedges and their function

Although the king's love for Romania is expressed in unambiguous words, his feelings are not revealed in a pretentiously showy style, but in a graceful and modest manner through hedging. There are various ways of defining hedges and categorizing them. Hedges may be defined as "diffuse range of ways of manifesting various degrees of affinity" (Fairclough, 1999: 159) with a certain topic. Citing the literature, Gribanova and Gaidukova (2019) review some of the main classifications of hedges, thus underlining the multitude of ways of categorizing hedges, depending on their function and structure: Prince et al. (1982) divide hedges into two broad classes: "approximators" (which can be further divided into "adaptors" and "rounders") and "shields". Other researchers such as Salager-Meyer (1995) classify hedges into: "shields"; "approximators of degree, quantity, frequency and time"; "hedges that illustrate personal doubt and direct involvement"; and "emotionally charged intensifiers" and "compound hedges". Salager-Meyer's classification was further developed by Chan and Tan (2009), who divide hedges depending on the grammatical category they belong to: "adverbials, epistemic verbs, modal

²⁸ Our translation (My land of glory, my land of longing).

²⁹ Our translation (Land of glory, land of longing).

verbs, cognition verbs, hypothetical constructions” containing an if-clause, anticipatory-it clauses and the structure there is/ there are (Prince et al., Salager-Meyer, Chan and Tan cited in Gribanova and Gaidukova, 2019: 87-88).

In the royal speech, hedging is used when the king justifies his attachment for Romania by family ties:

I can scarcely believe that twenty-five years have gone by since my first visit to this most remarkable country, although even before I came here I felt a deep connection to Romania. Your own much-loved Queen Marie was, as you well know, the first cousin of my great-grandfather King George V, while Queen Mary, my great-grandmother – whom I remember well – was descended from Countess Claudia Rhédey with links that go back deep into Romania’s history, and of course my father was a first cousin of King Mihai and cherished memories of their playing together as children here. So, if I may say so³⁰, I have always felt rather³¹ at home in Romania! (Charles III, 2023)

In order to explain his “deep connection to Romania”, the king mentions the dynastic relationship between the British royal family and the Romanian royal family cemented by Queen Marie, queen of Romania, the first cousin of King George V. Notice the hedging “as you well know” by means of which he appeals to our own memory and politely makes us remember. He also mentions the relationship between his father, Prince Philip, and King Mihai – first cousins, who often played together while young Philip spent some of his summer holidays in Romania.

It is also worth mentioning how the king connects himself with the Hungarian countess Claudia Rhédey: “Queen Mary, my great-grandmother – whom I remember well – was descended from Countess Claudia Rhédey with links that go back deep into Romania’s history”. The king’s great-grandmother, Queen Mary, wife of King George V, was the granddaughter of Countess Claudia-Rhédey, which makes the Hungarian countess the great-great-great-grandmother of Charles III. The cognitive reaction “whom I remember well” underlines not only a strong family connection but a close mental connection. He not only had a great-grandmother in the person of Queen Mary, but she was a real presence in his life, whom he remembers well. Through the close

³⁰ Our emphasis.

³¹ Our emphasis.

connection with his great-grandmother, the king establishes a direct link with his great-great-great-grandmother, Claudia Rhédey, who is no longer a distant relative lost in the mists of time, but a blood relative brought closer to the present times through the king's great-grandmother, whose presence is vivid in the king's memory. All these dynastic facts allow the king to add: "So, if I may say so, I have always felt rather at home in Romania!". The two hedges present here, "if I may say so" and "rather" fulfil distinct functions. The first one ("if I may say so") is a way of politely asking for the permission to add something. At the same time, it prepares the ground for the revelation of his own feelings: "[...] I have always felt rather at home in Romania!". The second hedge ("rather") is a means of softening the impact of his message and underlining its authenticity by avoiding the possibility of his remarks being interpreted as exaggerations.

2.2.5 The king and the Romanians

The royal speech also reveals the king as a real connoisseur of the realities of present-day Romania and of the efforts of Romanians to deal with problems of their communities, such as poverty, child abuse, inequality, social discrimination, the conservation of the built heritage and the protection of nature, etc. He mentions FARA, a Romanian charitable organization which received royal patronage, and which provides assistance to homeless children and orphans and to the victims of poverty, abuse and to those left without a family to take care of them (FARA, 1991: Despre fondator). The association MONUMENTUM aims to save the traditional Romanian architecture (Asociația Monumentum, 2015) while the association The Monuments' Ambulance, established in 2016, aims to "safeguard the immovable heritage and keep a record of such heritage", "increase the level of training of the experts through non-formal and informal participatory education based on the 'hands on training system'" and "recover the traditional techniques and the local materials" (Ambulanța pentru monumente, 2016: About).

It is also worthwhile to analyse how the king makes an oblique reference to the more recent, and painful, Romanian past – the age of communism: "[...] I came to Romania all those years ago because I felt deeply for what so many Romanians had been through since the Second World War and how you had suffered so much". The phrase "since the Second World War" makes clear reference to the communization of the country, the occupation of the country by the Soviet Army, the decades of terror between 1946 and 1964 when numerous Romanians were imprisoned as political detainees for opposing the communist regime. Furthermore, the king must have also had in mind the

systematization policy of Nicolae Ceaușescu, although it is not named directly. But the king was aware of it and of its purpose: the razing of the old Romanian towns and villages and their reconstruction according to the principles of a socialist society. It meant not only the destruction of the vernacular architecture, the demolition of churches and monasteries, but also the breaking up of people's life style and livelihoods and their forced adaptation to a new, unfamiliar reality.

News of Ceaușescu's systematization plans reached the United Kingdom and parliamentary questions were addressed in the House of Lords. On 2 July 1988, for instance, during one of the debates in the House of Lords, various members of the Upper House questioned the conservative Minister of State for Foreign and Commonwealth Affairs, Lord Glenarthur, about the situation in Romania. Some lords were well aware of the destruction of the old parts of Bucharest and some of its churches. Others were aware of the blatant violation of human rights and the tense relationship between the Orthodox Church and the representatives of the Greek-Catholic Church in Transylvania (the latter was abolished in 1948). Lord St. John of Fawsley, who called Ceaușescu's demolition of the old Bucharest and its churches a "career of vandalism" inquired whether the United Nations could be involved in stopping the dictator's plans (House of Lords, 2 July 1988).

In Great Britain, civil society reacted to the news of Ceaușescu's systematization plans. For instance, Mihai Eminescu Trust London³², a British charitable foundation established in 1987, supported by the Prince of Wales, carried out projects aiming to prevent the implementation of the systematization policy in Romania and save "8000 Romanian villages" from destruction (MET, 2021).

Conclusion

The two speeches that we have analysed focused on the visit of the British monarch to Romania and on what the visit means to the king and to Romanians. As speeches of heads of state, they both are characterized by a particular degree of formality, manifest in the ways the Romanian president and the British monarch greet each other, the manner in which they compliment each other and in which they conclude their message. But there

³² MET London developed projects until 2000 when a new MET foundation, MET Romania was established and continued the activity of MET London. In 2000, MET Romania received the royal patronage of the Prince of Wales.

are also notable differences in the way in which the two heads of state choose to deliver their message.

Of the two speeches, the presidential one is the more formal. The tone is rather neutral, with only a few reactions on behalf of the president which point out the importance of the royal visit to Romanians. The use of nominalizations and indirect speech highlight the formality of the presidential message.

Unlike the presidential speech, the royal speech has a marked personal tone, made possible by the unofficial status of the king's visit, which gave him more leeway to express his views about Romania. The extensive use of the first-person singular pronoun clearly indicates the personal attitude of Charles III. Numerous reactions reflect the monarch's feelings for Romania. The embedded representation manifest in the quote from Mihai Eminescu unequivocally captures the king's fondness for the country. But the royal guest does not display his affection for Romanians and their country abruptly, but gradually. The use of hedges help reveal his feelings gently and authentically, which makes his words sound true.

References

- Ambulanța pentru monumente. (2016). About. Retrieved from <http://ambulanta-pentru-monumente.ro/despre/?lang=en>.
- Asociația MONUMENTUM. (2015). Asociația MONUMENTUM. Salvagardarea Arhitecturii Tradiționale. Retrieved from <https://www.asociatiamonumentum.ro/>.
- Chan, S. H. and Tan, H. (2009). Maybe, perhaps, I believe, you could: Making claims and the use of hedges. *The English Teacher*, 31, 98-106. Retrieved from <http://journals.melta.org.my/index.php/tet/article/view/361/251>.
- Charles III. (2023). Discursul Majestății Sale Regele Charles al III-lea. Retrieved from <https://www.presidency.ro/ro/media/discursul-sustinut-de-presedintele-romaniei-klaus-iohannis-cu-prilejul-primirii-majestatii-sale-regele-charles-al-iii-lea-la-palatul-cotroceni>
- FARA. (1991). FARA – O familie pentru cei fără. Retrieved from <https://faracharity.ro/>.
- Fairclough, N. (1999). *Discourse and Social Change* (2nd edition). Cambridge: Polity Press.
- Gribanova, T.I. and Gaidukova, T. M. (2019). Hedging in different types of discourse. *Training, Language and Culture*, 3(2), 85-99. DOI:10.29366/2019tlc.3.2.6
- Halliday, M.A.K. and Matthiessen, C.M.I.M. (2004). *An Introduction to Functional Grammar* (third edition). London: Arnold.
- House of Lords. (2 July 1988). Romania: Systemisation Policy, Volume 500: debated on Saturday, 2 July 1988. Retrieved from: <https://hansard.parliament.uk/Lords/1988-07-02/debates/f7bbb265-9170-4fd5-a234-15f753e1006a/RomaniaSystemisationPolicy>.

- Iohannis, K. (2023). Discursul susținut de Președintele României, Klaus Iohannis, cu prilejul primirii Majestății Sale Regele Charles al III-lea la Palatul Cotroceni. Retrieved from <https://www.presidency.ro/ro/media/discursul-sustinut-de-presedintele-romaniei-klaus-iohannis-cu-prilejul-primirii-majestatii-sale-regele-charles-al-iii-lea-la-palatul-cotroceni>.
- MET. (2021). MET Story. Retrieved from <https://www.mihaieminescutrust.ro/en/about-met/>.
- Prince, E., Bosk, C., and Frader, J. (1982). On hedging in physician-physician discourse. In J. Di Pietro (ed.) *Linguistics and the professions* (pp. 83-97). Norwood/New Jersey: Ablex.
- Salager-Meyer, F. (1995). I think that perhaps you should: A study of hedges in written scientific discourse. *The Journal of TESOL France*, 2(2), 127-143.
- Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing Social Semiotics*. London and New York: Routledge.
- Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.

About the author

Marina-Cristiana ROTARU is an Associate Professor, Ph.D., the Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania. She holds a Master in British Cultural Studies and a Ph.D. in Philology (Discourse Studies). Her Ph.D. thesis is entitled *British and Romanian Constitutional Monarchies. Their Representations in the Royal Discourse of Queen Elizabeth II and King Mihai I*, published by Institutul European Publishing House in 2020. Her research interests are: British Cultural Studies, British History, Discourse Studies, Legal English, ESP and EPP.

E-mail: marina.rotaru@utcb.ro

**RECENZII DE CARTE –
BOOK REVIEWS**

Dinu, C. (coord.) (2020). *Modernismul rus în Veacul de Argint*. Oradea: Ratio et Revelatio.

Reviewed by Gabriela ILIUȚĂ

Prinsă în menghina nefastă a cancel culture și a situației geopolitice actuale, literatura rusă își continuă parcursul bătătorit de peste un veac de mari nume de poeți și scriitori, fără de care literatura universală ar fi mult mai săracă. Volumul de față, un vast periplu în literatura rusă a sfârșitului secolului al XIX și începutul secolului al XX-lea, este coordonat de Camelia Dinu și are drept colaboratori figuri cunoscute ale filologiei slave din România: Anton Breiner, Andreea Dunaeva, Marina Ilie, Florentina Marin, Marinela Nistea, Ciprian Nițșor, Gabriel-Andrei Stan.

Modernismul rus în Veacul de Argint este structurat în trei capitole, respectiv opt subcapitole, anticipate de o Prefață amplă semnată de coordonator.

Prefața semnată de Camelia Dinu, *Provocări ale Veacului de Argint*, reprezintă o necesară trecere în revistă a perspectivelor social-politice ale modernismului rus. Autoarea subliniază că Veacul de Argint trebuie înțeles în sens cronologic, nu calitativ, acesta urmând Veacului de Aur al literaturii ruse (epoca lui A. Pușkin și N. Gogol). Perioadă în care se afirmă mișcările moderniste în Rusia, Veacul de Argint reprezintă o emulație, o revoluție în sensul spuselor lui Evgheni Zamiatin: „Revoluția este peste tot, în orice, este infinită, nu există o ultimă revoluție.” (p. 21).

În primul capitol, „Teorii, tatonări”, Camelia Dinu analizează curente și fenomenele culturale ruse care au culminat cu modernismul secolului al XX-lea în subcapitolul denumit „Modernismul rus: delimitări, trasee și contradicții”. Curente literare care au definit modernismul rus din Veacul de Argint au fost simbolismul, acmeismul, futurismul timpuriu și imaginismul și trebuie precizat că studiul acestora a fost făcut atât din perspectiva modernismului european, cât și ca un fenomen particular, localizat din punct de vedere politic și social în Rusia.

Renașterea culturală de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, marcată de patosul revoluționar ca stare de spirit dominantă, a însemnat un amplu proces de transformare la nivelul societății. Este dificil de trasat frontierele celei mai efervescente perioade a modernismului rus care poartă denumirea de *Serebrianii vek* (Veacul de Argint), însă cercetătorii au convenit că limitele mai largi sunt 1893 și sfârșitul anilor 1920.

Modernismul rus este marcat atât de influențele elitiste incontestabile ale Occidentului, cât și de „enigmaticul suflet rus și de predispoziția catastrofică” (p. 37) exprimate în arte prin „manifestări naive, stângace, imature ale creativității «primitive»” (p. 48).

În acest prim subcapitol, autoarea analizează criza majoră care cuprinsese societatea rusă la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar și spectaculoasa renaștere spirituală în care s-au manifestat curentele moderniste „decadente”: postromantismul, simbolismul, acmeismul, parnasianismul, futurismul, avangardismul.

În al doilea subcapitol, „Filosofia și doctrinele politice ale modernismului rus”, Marina Ilie procedează la analiza contextului filosofic și politic în care s-a născut modernismul rus, inspirat din curentele gândirii occidentale: liberalismul, conservatorismul, socialismul. Autoarea identifică poziționările față de aceste curente, dar și crearea unor viziuni locale, precum „căutarea divinității”, eurasianismul, „întemeierea unei noi religii”, concluzionând că: „Afirmarea plenară a modernismului în spațiul rus se produce în epoca Veacului de Argint, considerată a fi una dintre cele mai semnificative etape din evoluția culturii și a spiritualității ruse” (p. 110).

În subcapitolul „Spre modernism, spre modernism! (Non)Realismul lui Cehov”, Anton Breiner îl situează pe marele scriitor rus Anton Cehov la limita a două epoci, a două paradigme culturale, realismul și modernismul. Cercetarea autorului este extrem de minuțioasă și pornește de la definirea celor două paradigme culturale, prin analiza trăsăturilor curentului realist în nuvelele *Moartea lui Ivan Ilici* de Lev Tolstoi și *O poveste banală* de Anton Cehov. Raportarea lui Cehov la realism este evidentă și apropierea sa de modernism este vădită în planul strategiilor și tehnicilor narative.

Al doilea capitol denumit „Modernismul impetuos” cuprinde subcapitolele „Simbolismul rus de la cosmopolitism la misticism” și „Literatura rusă decadentă și frumusețea ei perversă”, prezentând cele două mari curente flamboaiante ale modernismului rus, simbolismul și decadentismul.

În primul subcapitol dedicat simbolismului rus, Andreea Dunaeva explică noua viziune artistică propusă de simboțiști. Curent preluat din literatura franceză, simbolismul a fost adaptat tradițiilor autohtone de către „simboțiștii vârstnici” și „simboțiștii tineri” care au orientat cititorul către o lume a simbolului, a inefabilului, a pătrunderii profunde a sensului lumii.

Criza simbolismului de la începutul secolului al XX-lea a dus la apariția decadentismului. Gabriel Andrei Stan pornește în studiul său pe urmele „frumuseții perverse a decadentismului”, admitând că fenomenul decadenței literare este greu de definit. Extensie a romantismului, ultimă zvâcnire a simbolismului, decadentismul proclamă individualismul și libertatea de expresie: „Buni cunoscători ai literaturii decadente occidentale, în special de expresie franceză, poeții ruși continuă tradiția baudeleriană a frumuseții concepute ca o «floare a răului»” (p. 216).

Al treilea capitol este dedicat „Modernismului temperat: Acmeismul”. În subcapitolul „Osip Mandelștam și poezia ca turn gotic”, Florentina Marin observă că „Acmeismul s-a afirmat ca reacție la criza simbolismului și s-a evidențiat în cadrul modernismului rus printr-un stil specific, guvernat de «principiul clarității» cuvântului artistic”. (p. 249) Reprezentanții acmeismului s-au întors așadar la valorile trecutului, la modelele de reprezentare specifice marilor culturi ale lumii. O figură de seamă a acmeismului este Osip Mandelștam. Redescoperit în perioada „dezghețului hrusciovist”, poetul persecutat și care și-a găsit sfârșitul în Gulag, pleacă „De la muzica difuză și polisemia simbolurilor, poetul pornește pe drumul provocator al «obiectivității» cuvântului poetic” (p. 267) pentru a deveni o figură emblematică a modernismului rus și a literaturii universale.

Studierea modernismului rus nu ar fi putut fi completă fără parnasul modernist și reprezentantul său de seamă, Nikolai Gumiliov. Ciprian Nițșor analizează viața și opera poetului „conchistador într-o platoșă de fier”, adept al poeziei visării și peregrinărilor prin lume. Soțul nu mai puțin celebre poete Anna Ahmatova și tatăl ilustrului istoric rus Lev Gumiliov, „Gumiliov a introdus pentru prima dată în poezia rusă, la o scară nemaîntâlnită, motivele exotice, cu precădere cele africane, folosind epitete și metafore originale” (p. 310).

Ca și Osip Mandelștam, sfârșitul marelui poet parnasian a fost tragic, acesta fiind împușcat în 1921 de către CeKa.

Nume de referință în literatura universală, Anna Ahmatova, supranumită „regina de pe Neva” și „poetă a Petersburgului, sufletul epocii de argint”, continuă să fascineze cititorii prin personalitatea și creația sa literară.

În studiul său „Anna Ahmatova: sufletul feminin în dialog cu universul”, Marinela Nistea analizează parcursul literar al poetei care se reclamă de la acmeism: „Lirica ahmatoviană marchează o nouă direcție în filosofia lirică a iubirii: poeta recurge la noi procedee în relatarea trăirilor, cum ar fi psihologismul, și exprimă aspirația femeii către valorile spirituale eterne, considerate accesibile numai bărbaților” (p. 321).

Cercetătoarea evidențiază sistemul liric personal al poetei, bazat pe emoții intense, în care „iubirea cunoaște toate fațetele pasiunii – așteptare, confirmări, cochetărie, suferință, orgoliu -, rareori fiind însă și sursă de bucurie” (p. 322).

Pe fundalul unei existențe aparent obișnuite și a unei vieți îmbâcsite petrecute în banale orașele de provincie, explozia trăirilor sufletești ale poetei este incontestabilă. Într-o societate rusă cu puternice accente antifeministe, Ahmatova proclamă „femeia universală în ipostaze particulare” (p. 329).

Interzisă de la publicare în anii stalinismului târziu, Ahmatova lucrează ca bibliotecară și traducătoare, scriind și susținând comunicări pe baza cercetărilor sale în domeniul literar. Întunecații ani ai regimului stalinist 1930-1940, aduc cu sine o serie de evenimente nefericite pentru Ahmatova: arestarea și moartea lui Osip Mandelștam, arestarea în repetate rânduri a fiului său Lev Gumiliov. Trăirea suferinței profunde este ilustrată de celebrul poem „Recviem”:

Bolnavă-i femeia aceea,
Singură-i femeia aceea.
Bărbatu-n groapă, fiu-n închisoare:
Rugați-vă pentru mine...

Muza predilectă a marelui pictor Amedeo Modigliani, nominalizată la Premiul Nobel pentru Literatură în 1962, distinsă cu Premiul Internațional de Poezie „Etna-Taormina” în 1964, Doctor Honoris Causa a Universității Oxford în 1965, Anna Ahmatova, poeta genială, simbol al feminității și al iubirii, atât de încercată de vremuri, se stinge din viață în 1966.

Volumul de față este foarte bine etapizat și componenta didactică este vizibilă, fiecare capitol și subcapitol fiind însoțit de o bibliografie bogată. Grație eforturilor autorilor ai acestui volum, cititorii vor avea acces nu numai la fine analize ale profesorilor, cercetătorilor și traducătorilor, care formează colectivul de autori, dar și la traduceri în premieră a unor texte și la utilizarea unor resurse mai puțin accesibile publicului român.

Bibliografie

Dinu, C. (coord.) (2020). *Modernismul rus în Veacul de Argint*. Oradea: Ratio et Revelatio.

About the reviewer

Gabriela ILIUȚĂ is a Lecturer, Ph.D., of French at the Technical University of Civil Engineering Bucharest.

E-mail: gabriela.iliuta@utcb.ro

**Cogeanu, O. (2020). *Legal Translation and Beyond*.
Iași: Institutul European.**

Reviewed by Marina-Cristiana ROTARU

Since Romania joined the European Union in 2007, there has been an increased need for specialised translation. The transposition of the Community acquis into national legislation requires specialised translation, such as legal translation. The European Union and the way the institution works have created an academic context for the specialization specialised translation and accelerated the formation of specialised translators, including translators in the legal field.

Professional legal translators are required not only to master the legal terminology, but to be able to understand and become familiar with legal concepts and features of the legal genre. The extensive research in the field of legal translation indicates both the necessity and the complexity of this kind of specialised translation.

Oana Cogeanu's book, *Legal Translation and Beyond*, published by Institutul European publishing house in 2020, addresses the need for understanding legal translation and its peculiarities and helps those interested in developing a career in the field of legal translation build an increased awareness of the essential features of this field. It is a useful learning tool for bachelor students and master students who want to broaden their knowledge in the field of legal translation, and a valuable research tool for academic teaching staff who are interested in producing and/or completing their own teaching material.

The book is well structured into three main chapters which are linked coherently. The first chapter is an introduction to the discipline of translation, underlining the beginning of translation as a self-contained field and the development of translation studies today. It also focuses on the more recent developments in translation studies which highlight the inherently social and cultural nature of this activity.

The second chapter deals with the presentation of the legal translation as a profession, the manner in which it is regulated in Romania, and the development of translation studies. It also tackles legal translation from a judicial and semiotic perspective. Furthermore, it addresses the scientific debate regarding the existence of a legal genre and underlines the hybridity of legal texts.

A captivating sub-chapter entitled "Legal language and translationese" deals with the difference between "the language of legal communication" and "the language of legal translation" (Cogeanu, 2020: 77) and, drawing on A. Chesterman (2004), stresses the importance of achieving both "accuracy and naturalness" in legal translation (Cogeanu, 2020: 80).

The third chapter of the book tackles the topic of EU translation properly. It introduces readers to the European Union's legislative process, which helps in understanding the peculiarities of the translation activity within the Union. It also clarifies the fact that EU translation should be regarded as a "category of its own" and not as a "sub-field" of legal translation (Cogeanu, 2020: 119). Then, Oana Cogeanu reviews various approaches to EU legal translation and underlines the role of the principle of multilingualism in the EU legal translation process as "a method of avoiding what is commonly known as linguistic disenfranchisement", understood in its more general sense as "the exclusion of a person from public life because they do not speak any of the official languages either as a native or as a second language" (Cogeanu, 2020: 139).

In one of the subchapters, entitled "Multilingualism and Euro English", the author also presents the role of the English language in drafting the legislation of the European Union and the birth of the so-called Euro English, officially known as Euro Language – the outcome of "the permanent contact among a variety of mutually influencing languages and cultures" (Cogeanu, 2020: 145). The sub-chapter relevantly describes the birth of this new type of English, different from the Standard British English because "it is influenced to a significant degree by its non-native speakers and contexts" (Cogeanu, 2020: 146). But it is precisely this particularity that has contributed to Euro Language becoming the main means of communication among EU institutions. The name itself, Euro Language, has been chosen to "mask the importance of English as a lingua franca in the EU and beyond, but highlights its role as a specialized language with specific linguistic, stylistic and contextual features" (Cogeanu, 2020: 145).

To conclude, the book *Legal Translation and Beyond*, authored by Oana Cogeanu, aptly manages to present the field of legal translation and its specificity. It also clearly reviews and explains the main concepts in the field of legal translation: legal text, legal language, legal genre and legal discourse. Moreover, the book adequately describes the status of the new type of English, the Euro English, within the European Union and accurately identifies

its role in the European legal culture. For all these reasons, we thoroughly recommend the book *Legal Translation and Beyond* as a useful and insightful companion to both students and academic staff who want to broaden their knowledge of legal translation in general, and legal translation within the European Union, in particular.

References

- Chesterman, A. (2004). Hypotheses about translation universals. In G. Hansen, K. Malmkjaer, D. Gile (Eds.). *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies. Selected contributions from the EST Congress, Copenhagen 2001* (pp. 1-13). Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins.
- Cogeanu, O. (2020). *Legal Translation and Beyond*. Iași: Institutul European.

About the reviewer

Marina-Cristiana ROTARU is an Associate Professor, Ph.D., the Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania. She holds a Master in British Cultural Studies and a Ph.D. in Philology (Discourse Studies). Her Ph.D. thesis is entitled *British and Romanian Constitutional Monarchies. Their Representations in the Royal Discourse of Queen Elizabeth II and King Mihai I*, published by Institutul European Publishing House in 2020. Her research interests are: British Cultural Studies, British History, Discourse Studies, Legal English, ESP and EPP.

E-mail: marina.rotaru@utcb.ro

